

80
JUBILEUM
ZÁKLADNEJ ORGANIZÁCIE VČELÁROV
SVIDNÍK

Vydavateľ: ZO SZV Svidník, 2014

**Mgr. Ján Sabol a kolektív:
80 rokov včelárskej činnosti v obvode Svidník**

Vydala: Základná organizácia Slovenského zväzu včelárov
Svidník, v roku 2014 pre vlastné potreby

Autorský kolektív:

Mgr. Ján Sabol
Andrej Duleba
Mária Gajdošová
Ing. Ján Hvozda
Michal Kriľ
Milan Miňo
Štefan Zelizňák
Peter Vodila

Autori fotografií:

Michal Hudák
Peter Kotulič
Michal Kriľ
Marián Tomko
Štefan Zelizňák
Jaroslav Jurčišín

Návrh obálky:

Ing. Vladimír Kucer

Neprešlo jazykovou úpravou.

Počet strán: 68

Počet obrázkov: 25

Počet tabuliek: 6

Náklad: 200 výtlačkov

Nepredajné

Grafika a tlač: Tlačiareň svidnícka, s.r.o.

Obsah

Príhovor	5
Z histórie včelárstva v regióne Svidník	6
Včelárenie v minulosti	7
Založenie včelárskej organizácie	13
Učiteľ včelárstva	15
Absolventi Poľnohospodárskej majstrovskej školy – odbor včelársky v Liptovskom Hrádku	17
Osvetová činnosť	18
Včelárske nedele	20
Včelárske výstavy	28
Exkurzie	31
Družobné vzťahy	33
Publikačná činnosť	35
Lektori včelárstva	36
Včelárski odborníci pre spoluprácu s veterinárnou službou	37
Kurzy	40
Starostlivosť štátu o chov a rozvoj včelstiev	40
Starostlivosť včelárov o zdravotný stav včelstiev	41
Škodové udalosti	42
Nektarodajné a peľodajné dreviny a rastliny	44
Materská kašička	46
Výkup medu – VČELPROD s.r.o.	47
Prehľad výkonu funkcií v ZO SZV Svidník	48
Vyznamenaní včelári za aktívnu prácu v prospech ZO SZV Svidník	50
Zoznam včelárov evidovaných v ZO SZV vo Svidníku v roku 2013/14	53
Včelie produkty a ich hodnota	57
Rady včelárom a včelárkam	59
Včelárske kuriozity	62
Včely a folklór	64
Použitá literatúra	67

Naše drahé včeličky

Včielky naše úžasné
bez vás život vyhasne
Medík a propolis vytvárate nám,
včelí medík, to je „mňam“!

Plný úl včeličiek chráni nás,
drahé včielky, vážime si vás.
80-tka na hrudi nám svieti:
„Aha! Pozri, včelička tu letí.“

Ujovia včelári včely v srdci nosia
o medík a o peľ ich ony prosia.
Kvety včielky opeľujú,
v lete všade poletujú.

Včelári sú na nich hrdí,
veľkú prácu majú aj trúdy.
Včeličky na kvietok si prisadnú,
peľ si ony vysajú.

Šikovné tety včeličky-
to sú naše perličky.
Ujovia včelári sa o nich starajú,
všetky včielky v srdci majú.

Adriána Galbová

Príhovor

Včelárstvo má svoje korene v dávnej minulosti, ešte v časoch, kedy ľudia nepoužívali cukor. Jeho existencia v živote spoločenstva má nezastupiteľné miesto, nakoľko včely svojou činnosťou prispievajú nielen vzácnu produkciou včelích produktov, ale nezastupiteľnou mierou sa podieľajú aj na opelení rastlín, čím výrazne zvyšujú produktivitu úrody. Včely sú zároveň významnými indikátormi životného prostredia.

Práve z týchto dôvodov sa tomuto blanokrídlemu hmyzu venovala aj venuje neustále zvýšená pozornosť. Napriek tomu, že práca včelára nie je ľahká, vždy boli, sú aj budú nadšenci, ktorí sa obetujú a usilujú o chov a rozvoj včelárstva.

Pri príležitosti pripomenutia si sedemdesiateho výročia založenia včelárskej organizácie – Spolku včelárov, predchodcu Slovenského zväzu včelárov v Podduklianskom regióne, predkladáme širokej včelárskej verejnosti publikáciu, v ktorej sme hlbšie nazreli do minulosti, pripomenuli si počiatky ľudového včelárstva a jeho rozvoj až do súčasnosti.

Venujeme sa v nej historickým koreňom organizovania včelárov, vzniku Spolku včelárov, jeho popredným osobnostiam, vždy ochotným podeliť sa o svoje skúsenosti, analýze osvetovej a propagačnej činnosti ZO, ktorá výrazne prispela aj v súčasnosti prispieva k rozvoju včelárstva v našom regióne.

V tabuľkovej časti poskytujeme informácie o narastaní aj poklese počtu včelárov, včelstiev a včelárskych výnosoch v členskej základni, ako aj aktuálny zoznam členov ZO SZV vo Svidníku.

V závere prinášame informácie o včelích produktoch, zopár odporúčaní a ukážky z ľudovej slovesnosti so včelárskou tematikou.

Veríme, že čitateľov uspokojíme, mladých včelárov motivujeme a povzbudíme, a zároveň umocníme včelársku stavovskú hrdosť, aby sa rady včelárov neustále rozširovali.

Štefan Zelizňák a kolektív

Z histórie včelárstva v regióne Svidník

Historické pramene zo 17. storočia potvrdzujú existenciu včelárenia v celkom Makovickom panstve, teda aj vo Svidníckom majeri.

V minulosti sa včelárstvo rozvíjalo iba veľmi pomaly. Služilo k prílepeniu domáceho príjmu, ale i pre vrchnosť Makovického panstva, ktorému museli odvádzať v naturáliách okrem iného aj med a vosk.

Pri evidencii hospodárskych zvierat v roku 1618 bolo na Svidníckom majeri zaevidovaných v sade na paseke 36 plných úľov, 11 rojov, a okrem toho ešte aj 44 úľov prázdnych. Bolo to v čase, keď majer bol iba v štádiu výstavby. V rokoch 1634 bolo už zaevidovaných 37 úľov s rojmi a 30 úľov prázdnych. Na majeri v Kurime bolo 22 úľov s včelstvom, 3 roje a 30 prázdnych úľov. V Hraboveckom majeri na paseke stálo 13 úľov včelstiev a 24 prázdnych úľov, ktoré tiež patrili Makovickému panstvu.

V správe Makovického panstva z roku 1641 v 5-tich Makovických majeroch (Zborov, Gaboltov, Kurima, Hrabovec, Nižný Svidník) boli zaevidované okrem iných hospodárskych zvierat aj včelstvá – v Zborove 12 úľov včelstiev + 44 prázdnych, v Nižnom Svidníku 47 úľov včelstiev + 44 prázdnych úľov. Správa uvádza o.i. napr. aj to, že v Šarbove mal Leško Vapenský 6 úľov včelstiev a ďalších 6 úľov včelstiev bolo evidovaných aj v Stročine.

V druhej polovici 17. storočia sa zo správ dozvedáme, že vedenie Makovického panstva, popri rozvoji rôznych hospodárskych odvetví, venovalo patričnú pozornosť aj rozvoju včelárstva. V sadoch pri majeroch boli vyhradené miesta pre úle. O rozvoji včelárstva nasvedčujú aj údaje z roku 1678, kedy bolo na Makovických majeroch zaevidovaných celkovo 118 úľov včelstiev. V porovnaní s rokom 1643 pribudlo 16 úľov včelstiev na Zborovskom majeri, na novozaloženom Okruhlíanskom majeri 28 úľov včelstiev a 47 prázdnych úľov, v Kurime 29 úľov včelstiev a 30 prázdnych, v Hrabovci 11 a 25 prázdnych úľov a v Dlhej Lúke 23 včelstiev a 20 prázdnych úľov.

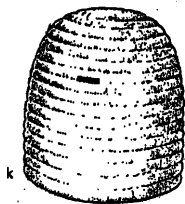
Z ďalšieho obdobia sa nám nepodarilo získať informácie o rozvoji včelárenia v našom regióne z písomných prameňoch

Z ústneho podania skôr narodených včelárov však máme informácie, že aj keď bolo včelárenie ťažké a zložitú, vždy malo svojich priaznivcov a pokračovateľov.

Včelárerie v minulosti

Pôvodne včely žili voľne v prírode. Za obydlie im slúžili staré bŕtľavé pníky, dutiny stromov, pukliny skál a iné vhodné miesta pre záchranu rodu.

Občas človek v lesných oblastiach, keď našiel včely v bŕtľavom strome, odrezal si bŕtľavý klad aj s včelami a doniesol ich do záhrady svojho obydlia. Doma ich prikryl strieškou a tešil sa na včelie produkty. Takéto obydlie včiel v našom regióne nazývame „PŇAK“ alebo „KLAT“.

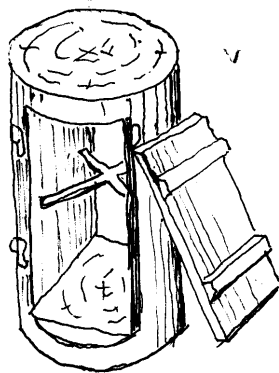

Tak prišiel ku včelám v roku 1927 aj dvadsaťdvaročný mládenec Andrej Ksenič z Mlynároviec, ktorý sa v roku 2004 dožil 99-tich rokov.

Okrem Pňakov - Klatov sa požívali aj *SLAMENÉ KOŠE* – „*SLAMENĀK*“.

V drevených klatoch aj v slamených úľoch sa v našom regióne včelárilo až do 20-tych rokov dvadsiateho storočia. Med v nich bol však ťažko dostupný. Získali ho iba vtedy, keď včely utratili alebo dymom vykúrili - zahnali do druhého úľa. Takéto úle aj metódy boli nepraktické. Včelár nemohol pozorovať život včelstva. A tak začal zručný včelár sám zhotovovať drevené *KLATY* z hrubých (70-80 cm) bŕtľavých stromov alebo zdravého dreva (lipy, vŕby, borovice), v ktorom vydlabal otvor pre obydlie včiel, urobil dieru na letáček a zadnú časť uzatvoril kusom dreva. Takýmto úľom sa hovorilo „*DLABÁK*“ (ľudovo povedané *DOBANYJ ÚL*). V zadnej časti úľa upevnil sklo a odnímateľnú dosku zadnej strany.

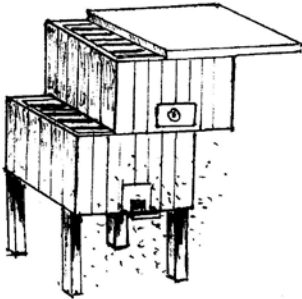
Včelár odpozoroval od včiel, že plásty sú v rovnakej vzdialenosti s rovnako širokými uličkami a prišiel na myšlienku - vytvoriť v úli latkový strop zo širokých

latiek rovnajúcich sa šírke plástu a latky rozšíril tak, aby včely mali rovnaké uličky medzi plástmi.

Táto myšlienka znamenala veľkú zmenu a pokrok v spôsobe včelárenia.

Neskôr začali včelári zhotovovať z hrubých dosák „*STOJANOVÉ ÚLE*“, ktoré boli podobné Klatu a Dlabáku. Do vnútra Stojanových úľov upevňovali v priečnom smere niekoľko paličiek alebo latiek, aby včely na nich mohli stavať plásty. Do nich sa mohol včelár pozrieť zo zadnej strany a aj pohodlne odrezat' plast s medom a potešiť ním svoje deti, príbuzných aj susedov. Plásty s medom sa vyrezávali postupne – jeden rok jednu polovicu a druhý rok druhu. Tak sa robila aj obmena plástov a včelár mal nielen med, ale aj vosk. V takýchto úľoch po vybratí medu mohol pohodlne včely zakrímiť a pozorovať rozvoj včelstva i poskytnúť včelám pomoc v prípade nepriaznivého počasia. Kfml jednoducho – pripravil sirup z vody a cukru a do nádoby so sirupom narezal slamu, aby sa včely neutopili a mali do nádoby voľný prístup.

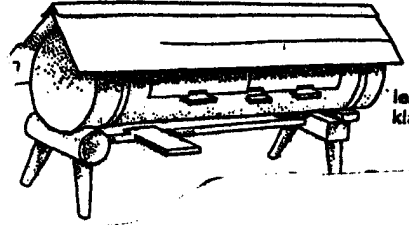
Od Stojanových úľov prešli na zhotovovanie „*DEBNIČKOVÝCH ÚLOV*“.

Steny boli ešte stále neutepené, ale začali sa používať trámiky na stavbu včelích plástov. Stojanové úle tvaru debničiek umožňovali včelárom zvrchu lepšie pozorovať život a rozvoj včelstiev a jednotlivé plasty sa dali vyberať aj samostatne za pomoci stropných doštičiek – trámikov. Aj tento spôsob včelárenia bol zložitý, lebo včely pripevňovali plásty na bočné steny úľa, ktoré bolo treba odrezávať.

K zásadnému obratu vo vývoji včelárskej technológie prispelo šírenie poznatkov o rozoberateľnej práci včelieho diela, ktorého prvým konštruktérom bol Jan Dzierzon s polorozoberateľným dielom. Vďaka svetovému trendu sme aj v našom regióne zaznamenali výrazné zmeny v zefektívňovaní systému včelárenia. Preberali sa poznatky o úprave príbytku včiel, ktoré zaručovali lepší výnos. Včelári si väčšinou sami

vyrábali úle a zhotovovali rámy. Úle mali rozdielne rozmery aj vzhľad.

Stretávame sa aj s úľom „LEŽAN“, v ktorom včelári rozširovali plodisko a medník oddeľovali priehradkou, aby matka nemohla prejsť do medníka. Myšlienka Jana Dzierzona, poľského včelára-farára, prejsť z trámikového spôsobu včelárenia (r.1851) na rámy, sa v našom regióne ujala až po I. svetovej vojne vďaka zameraným včelárom – Fedorkoviča, Mykulina, Cimborského, Cirhana a ďalších.

Zasluhou spomínaných priekopníkov, vďaka ich osvetovej činnosti, začali včelári včeláriť v úľoch s rámy a úle zhotovovať so samostatným plodiskom a medníkom. Úle boli rôznych tvarov a rozmerov. V našom regióne boli úle predovšetkým celodrevené alebo kombinované s utepľujúcim materiálom, najčastejšie slamou, drevenými stružlinami. Rámy sa vyrábali z lipového dreva, lebo nepraskajú ani sa nedeformujú.

Popri celodrevených úľoch naši predchodcovia zhotovovali aj drevené úle kombinované so slamou. Lisovaná a prešivaná slama tvorila už vlastné steny úľov, ktoré boli osadené do drevenej rámovej konštrukcie alebo tvorili len vonkajšiu stenu úľov s drevenými vnútornými stenami. Najlepšia pre tento účel bola ražná slama, zlisovaná za pomoci drevených lisov jednoduchej konštrukcie. Takáto konštrukcia slúžila aj na zhotovovanie rámovej slamenej výplne úľov, ktorá sa aj dnes vkladá do úľov pri zužovaní včelstiev. Včelári si tento lis požičiavali a svojpomocne zhotovovali včelie príbytky aj pomôcky. Takéto kombinované úle so slamou sa nám zachovali vo Svidničke u Andreja Cerulu, v Lodomírovej u Eliáša Soviča, v Nižnom Orlíku u Jara Alexoviča. Úle so slamenými stenami sa používajú dodnes.

V 60-tych rokoch v našom regióne začali včelári včeláriť v *Jednotnom úli*, schválenom Československou štátnou normou z roku 1959, ktorý má tú výhodu, že plodisko je prispôbené na priečnu –

teplú, aj pozdĺžnu – studenú stavbu 11-tich rámkov. Úle utepľovali slamenou sečkou alebo stružlinami.

Koncom sedemdesiatych a začiatkom osemdesiatych rokov, kedy sa objavil klieštik (VARROA), včelári začali rozširovať paletu úľov a zhotovovať celkom rozoberateľné úle s odnímateľným dnom, samostatným plodiskom a medníkom a strieškou. Dlhú dobu sa používali len dvojnadstavkové úle – plodisko a medník.

V 90-tych rokoch včelári prešli na trojnadstavkové úle – plodisko a dva medníky. Zruční včelári si aj dnes svojpomocne zhotovujú úle z dosák a utepľujú polystyrénom. Vo svete sa už používajú aj úle kompletne zhotovené z polystyrénu.

V tomto období sa začínajú uplatňovať nízko nadstavkové úle pre svoju variabilnosť a praktickosť.

VČELINY (Pčolniky) si stávali v minulosti naši včelári pri svojich obydliach pribudovaním k sýpkam, stodolám a pod. Niektorí včelári stavali aj samostatné včelíny z dreva, obité doskami, ktoré umiestňovali čelnou stranou na východ, juhovýchod, juhozápad aj na západ, podľa svojich podmienok. Vo včelínoch sa včelárom veľmi dobre včelárilo - mali dobrý prístup ku včelám a mohli s nimi pracovať aj v nepriaznivom počasí. Podobné včelíny sa nachádzajú ešte aj dnes vo Vyšnom Orlíku u p. Kost'a, vo Vyšnej Písanej u Petra Jurčišina, Jana a Michala Hvozdu, vo Svidničke u Andreja Cerulu, v Kapišovej u Jana Vanata, v Bodružale u nebohého Michala Hrinka, v Stročine u Petra Savku, v Krajne Poľane u Atóna Jevika, v Rakovčiku u Andreja Baka a v ďalších obciach.

V druhej polovici dvadsiateho storočia si zhotovili včelári, ako napr. Ján Slimák, Ján Choma Andrej Jurč, Michal Goriščak, Milan Miňo, Peter Vodila, Michal Štefanišin, PaedDr. Ján Šimko, Mikuláš Hnat, Michal Vinjar, Andrej Jurkanin, Michal Maša, *kočovné vozy* pre včely, aby mohli s nimi kočovať na repku či medovicu. Výhodou kočovných vozov je hlavne možnosť kočovania za aktuálnou pastvou.

V minulosti včelári aj kočovali, ale v súčasnom období sa kočovné vozy nachádzajú už len na stabilných stanovištiach.

Technológia včelárskych prác.

Postup pri včelárskych prácach je závislý od toho, v akých úľoch sa včely chovajú. Včelárenie v starých bezrámkových úľoch, ktoré pretrvávalo od najstarších čias až do obdobia medzi svetovými vojnami sa takmer nemenilo.

Včelárov rok sa začínal na jeseň, kedy včelár nechával prezimovať vybrané včelstvo tak, že im ponechal časť medu na plástoch a preniesol ich do šopy či maštale, alebo nechal zimovať vonku uteplené slamou.

Začiatkom 20.storočia sa začali včely prikrmovať vkladáním tanierikov so sirupom do úľov. Na sirup nasypali posekanú slamu, aby sa včielky neutopili. Až neskôr sa rozšírilo používanie balónových fliaš a sklenených pohárov, ktorých ústie sa obviazalo kúskom plátna, cez ktorý sirup presakoval. V súčasnosti včelári používajú na sklenených pohároch presakovacie viečka na prikrmovanie aj podnecovanie.

Včelári sa vždy tešili na jarný prelet včiel. Kedysi úle v jari vôbec nečistili, spoliehali sa na to, že si ho včely vyčistia samy. Až neskôr začali včelári včielkam pomáhať pri čistení úľov od mŕtvoliek a odviečkovancov husím perím alebo krídlom.

V máji až júni sa včely začínajú obyčajne rojiť. Na túto chvíľu sa včelár vždy tešil a pripravoval. K zberu rojov používal menší slamený kôš vo forme zvona alebo drevenú debničku – rojačik, ktoré vytrel materinou dúškou a medovkou lekárskou, lebo táto vôňa priťahuje včely. Včely pri zbere obkuroval dymom z dymáka, ktorý si sám vyrobil z hrnca či plechovky, v ktorom zapálil práchnivé drevo. Tvár si chránil riedkym plátnom a klobúkom. Až neskôr prenikli špeciálne včelárske kukly. Často si zapalovali fajku, či cigaretu, pretože nahrádza dym z dymáka. Bodnutie včelou liečili po vytiahnutí žihadla priložením kameňa alebo potrením cibul'ou.

V lete prebiehala znáška. Ak bolo medu veľa, stávalo sa, že v bezrámkových úľoch sa voština odtrhla a včely sa utopili v mede. Poťažkávaním úľov sa zisťovala ich váha. Včelstvá, ktoré boli slabé, mali málo medu sa utratili podkúrením a med s plástmi sa vybral. Takéto kruté zaobchádzanie s včelami sa používalo až do 20-tych rokov 20-

teho storočia. Neskôr sa tento spôsob nahradzoval presúvaním včiel do iného, prázdneho úľa. Až prax s rámkovými úľmi ukázala, že nie je nutné pri výbere medu včely ani utrácať ani presúvať do iného úľa.

Med z plástov získavali viacerými spôsobmi. Voštinu položili na rošt na okraji hrnca, do ktorého med odkvapkával alebo ich položili do hrnca na teplý múrik pece, kde med voľne stekal. Prázdne voštiny poliali vlažnou vodou a získali tak medovú vodu, ktorú pili ako čaj alebo z nej robili kvasenú medovinu.

Na sklonku 19. a začiatkom 20. storočia aj do nášho regiónu prenikla myšlienka využívať na vytáčanie medu MEDOMET. Vyrábali ho z dosák z ihličnatého dreva. Vďaka zberateľovi starožitných predmetov Ing. Janovi Hvozдови sa nám vo Vyšnej Písanej drevený medomet zachoval až dodnes. Zhotovil ho a používal jeho dedo Ján Hvozda v rokoch 1864 – 1944.

Medomet

s včelárením v bezrámkových úľoch – Klatoch, Dlabákoch, Slameňakoch, ktoré boli po I.svetovej vojne vytlačené rámkovými úľmi.

Med používali na liečenie. Okrem medu mali včelári úžitok aj z vosku, ktorý používali hlavne na výrobu sviečok, zdobenie kraslíc, ochranu povrchu dreva, kovu, výrobu foriem a neskôr medzistienok a v ľudovom liečiteľstve. Vosk z plástov získavali tak, že ich vložili do vrečka z riedkeho plátna, zaťažili kameňom a varili vo vode. Pri varení vosk vyplával na povrch a po ochladení sa pekne oddelil.

Spomínaný pracovný postup včelára patrí dnes už k minulosti. Zanikol

Založenie včelárskej organizácie

Najväčšiu zásluhu na rozvoji včelárstva malo *Krajinské ústredie spolkov včelárskych na Slovensku* založené v roku 1919 v Bratislave, ktoré združovalo včelárov podľa obvodov a žúp.

Predsedníctvo tohoto spolku tvorili: starosta Dr.Ján Gašperik, vrchný radca štátnej železnice v.v. Dolina Michalovo, pošta Malužina, miestostarosta: Gustav Šimko, školský inšpektor, Kochanovce, jednatel': Cyprián Čech, tajomník Zem. rady Bratislava, pokladník: Augustin Šinský, riaditeľ banky Veľká Bytča, redaktor:– Dr.K.Novacký, advokát Prievidza.

Revizori: Štefan Antol – učiteľ Piešťany, Martin Nôžička – okr. účt. Vrable.

Základné organizácie – *spolky včelárov* vznikali postupne v jednotlivých župách. Krajinské ústredie spolkov včelárskych na Slovensku so sídlom v Bratislave združovalo 14 včelárskych žúp.

Vo výbore za kraje boli predsedovia včelárskych žúp. Za Košický kraj boli: Ľudovít Sýkora, Gustav Srnka a N.Štuchlik.

Krajinský spolok včelársky so sídlom v Košiciach združoval Spolky včelárske: Bardejov, Čaňa, Čop, Giraltovce, Humenné, Košice, Košické Hamre, Kysak, Lenartov, Medzilaborce, Michalany, Moldava, Prešov, Rudník, Sabinov, Trebišov, Vranov, Medzev a Vyšný Svidník.

Vo Svidníku bol *Spolok včelárov* založený až v roku 1934 so sídlom vo vtedajšom Nižnom Svidníku.

Jeho zakladatelia boli: predseda: Dr.P.Hrynčišin – okresný sudca Vyšný Svidník, jednatel': Štefan Mykoli – správca školy Medvedzie, listy prijímal: J.Cirhán – rešp. finančnej stráže Krajná Poľana. Organizácia združovala 51 včelárov.

Ako dlho zotrvali pp. Hrynčišin, Mykoli, Cirhán vo svojich funkciách nebolo možné z doteraz dostupných zdrojov zistiť. Po ich odchode výbor tvorili: predseda Spolku Ján Pribula – riaditeľ Ľudovej školy vo Vyšnom Orlíku, tajomníkom bol Ing. Michal Minajev – odborný učiteľ na Mešťanskej škole a pokladníka vykonával p. Michal Boňko – riaditeľ Mešťanskej školy vo Svidníku. V tomto období však boli neorganizovaní včelári ešte stále v prevahe, nakoľko

chýbala informovanosť o tejto možnosti a možno ani nevedeli doceniť jej význam.

Po druhej svetovej vojne sa včelárstvo rozrástlo. V oslobodených dedinách nastal čulejší život aj na tomto úseku hospodárenia. Vďaka kultúrno-osvetovej a propagačnej činnosti vtedajších učiteľov, farárov a osvetových pracovníkov bolo badať výraznejší záujem o chov a rozvoj včelárstva v tomto regióne. V mnohých rodinách už bola zavedená tradícia v chove včelstiev ako napríklad v Bodrudzale u Lukača Zelizňaka a Michala Hrinka, v Miroli u Varcholika, Vodilových, Š. Senaja, v Pstrinej Suvaka, v Mestiku Milana Miňa, Slávika, Blaška, Podaného, v Nižnom Mirošove J. Keselica, Tchira, F. Purdeša, E. Hricišinu, vo Vyšnom Mirošove Andreja Kimáka, Petra Kril'a, v Mlynárovciah Andreja Kseniča a Jana Špaka, v Rovnom Juraja Vyravca, Hrabovčiku Jana Vasilenka, v Kurimke Jana Hudáka, v Ladomírovej Jana Kudlu, v Mevedzom Andreja Bobáka, v Šarbove Jana Slimáka, Andreja Boršovského, vo Vyšnej Písanej Michala a Jana Hvozdových, v Dobroslave Jana Kimáka, v Krajnej Porubke Jana Hojdu, v Stročine Petra Savku, v Beňadikovciach u Holubových, v Korejovciach u Vasil'a a Demetra Frančakových, vo Svidníku u Fedoročka, Jana Slimáka, Sklenku, Juraja Vaňugu, Vasil'a Chomu, vo Vyšnom Orlíku Michala Slimáka, Andreja Barilu, Michala Zavodu, v Nižnom Orlíku Michala Alexoviča, v Kapišovej Michala Maššu, Juraja Feka, v Rakovčiku u Andreja Baku, vo Svidničke Jozefa Friga, Juraja a Mirona Sol'ankových, vo Vápeníku Jozefa Riška, v Nižnom Komárníku Vasil'a Jurčišiného, v Krajnej Poľane Jana Il'kanina, v Šarišskom Štiavniku, v Krajnej Bystrej aj v ďalších dedinách.

Spolky včelárstva boli po druhej svetovej vojne premenované na Zväzy včelárov, ktoré sa menili na základe stanov Slovenského zväzu včelárov.

Zostanov SZV vyplývanapr. starostlivosť o zdravotný stav včelstiev, platenie členských príspevkov, každoročné organizovanie výročnej členskej schôdze, ktorej program tvorí bilancovanie celoročnej práce, správa o hospodárskej činnosti, správa revíznej komisie a plánovanie ďalšej činnosti, ale aj pod'akovania a vyznamenania aktívnym členom a hold zosnulým členom.

Učiteľ včelárstva

O rozvoj včelárstva v našom regióne sa významnou mierou pričínili Peter Kotulič (1919-1995), rodák z obce Jurkova Voľa.

Po ukončení Učiteľského seminára v Prešove (1942) pôsobil ako učiteľ vo viacerých obciach Svidníckeho okresu – Kurimka, Mlynárovce, Miroľa, Nová Polianka a II.ZŠ Svidník, kde vždy pôsobila aj ako osvetový pracovník - robil prednášky, viedol mandolínový súbor žiakov, inicioval písanie obecných kroník.

Včeláriť začal hneď po II.svetovej vojne. Pri každej škole, kde pôsobil, mal aj svoju včelnicu.

Včelnica Petra Kotuliča pri škole v Miroli

Odborné včelárske vedomosti získaval účasťou na rôznych kurzoch usporiadaných SZV a samoštúdiom. V 60-tych rokoch absolvoval skúšku *odborného učiteľa včelárstva*. Bol učiteľom nielen detí v škole, ale aj včelárov. Veľmi ochotne odovzdával včelárom svoje získané teoretické aj praktické poznatky na spoločných stretnutiach poriadaných výborom ZO SZV vo Svidníku, ale aj mimo okresu. Mnohokrát sa aj na jeho včelnici v Jurkovej Voli organizovali školenia o ošetrovaní včiel proti varroóze, o chove včelích matiek či

„Včelárske nedele“, kde včelári získavali nové poznatky a obdivovali jeho svojpomocne zhotovené včelárske pomôcky, úle, slnečný vytapač vosku, napájadla a obdivovali jeho priateľský prístup, ako k mladým, tak aj k svojim rovesníkom.

Včelárska neďeľa u Petra Kotuliča v Jurkovej Voli

Jeho manželka mu bola veľmi dobrým pomocníkom pri včelárení.

Choval včelie matky nielen pre vlastnú potrebu, ale aj pre ďalších priateľov včelárov.

Mal veľkú zásluhu na úspešnom potlačaní klieštika, ktorý sa rozšíril v našom regióne koncom 70-tých rokov m. storočia a napredovaní rozvoja včelárstva pod Duklou. Bol dlhoročným členom výboru ZO SZV vo Svidníku. Svoje vedomosti a skúsenosti často aj publikoval v regionálnych novinách.

Za svoju pedagogickú, osvetovú aj včelársku činnosť bol ocenený viacerými vyznamenaniami (diplomy, bronzový a strieborný odznak SZV za záslužnú prácu v prospech SZV).

Zomrel vo veku 76-tich rokov vo svojej rodnej obci, kde je aj pochovaný. Jeho meno a všetky včelárske aktivity sú zapísané vo včelárskej kronike ZO SZV Svidník.

Zapísal Michal Kril', Svidník

Absolventi Poľnohospodárskej majstrovskej školy – odbor včelársky v Liptovskom Hrádku

Veľkým pomocníkom pri výchove kvalifikovaných včelárov pre jestvujúce i novozriaďované včelárske farmy, ale aj pre individuálnych chovateľov na Slovensku bola Poľnohospodárska majstrovská škola v Liptovskom Hrádku. Škola bola založená v roku 1952. Za dvadsaťročné obdobie vyškolila viac ako 600 absolventov. Škola organizovala rôzne formy štúdia: denné, nadstavbové aj diaľkové.

Medzi jej absolventmi boli aj včelári z nášho regiónu.

V roku 1958 dennou formou ukončil štúdium Juraj Kimák z Dobroslavy a Ján Ksenič z Mlynároviec. V roku 1963-65 študoval dennou formou Jozef Laca z Korejoviec č.d. 2 a Anna Holubová z Beňadikoviec č.d. 54. V roku 1964-66 diaľkovou formou absolvoval Peter Kidala z Mlynároviec a Jozef Cimba z Valčoviec.

Peter Kidala dlhé roky pracoval vo výbore a zastaval aj funkciu predsedu ZO SZV v rokoch 1987-1990.

Ján Ksenič je taktiež aktívnym členom organizácie, ochotne odovzdáva získané poznatky a angažuje sa pri organizovaní výstav včelárskych pomôcok.

Mladá absolventka Holubová sa vydala na Moravu do Brna, či včelári sme sa nedozvedeli.

Juraj Kimák z Dobroslavy sa k včielkam pre služobné povinnosti mimo republiku nedostal.

Jozef Laca z Korejoviec sa ku včeláreniu nedostal kvôli iným záujmom.

Na uvedenej škole absolventi získali bohaté teoretické aj praktické poznatky. Dosť často spomínajú na dobrých učiteľov, ktorí sa k nim správali ako priatelia, ochotne poradili, ukázali a snažili sa ich čo najviac naučiť. Peter Kidala a Ján Ksenič svoje získané vedomosti a skúsenosti doteraz ochotne odovzdávajú ďalšej generácii včelárov.

Osvetová činnosť

Z ústnych výpovedí starších včelárov máme informácie, že k cielenejšiemu šíreniu včelárskej osvety došlo až po vzniku samostatnej Československej republiky v roku 1918 príchodom notárov a úradníkov na väčšie spádové obce, ktorými bola Kružľová, Svidnička, Vyšný Orлік, Vyšný Svidník, Krajná Poľana, financov pohraničnej stráže do pohraničných obcí – Vyšná Písaná, Šarbov, Dlhoňa, Vyšný Komárnik, Vápeník, Príkra ako aj príchodom emigrantov z Ukrajiny napr. Cimborský v Mlynárovciach, Štefan Mykoli v Medvedzom, Fedorkovič vo Svidničke, Prišľak - farár v Krajnej Bystrej a ďalší, ktorí okrem širokého vzdelania mali dobré vedomosti aj zo včelárenia, získané od Petra Ivanoviča Prokopoviča (1775-1850) – veľkého včelárskeho priekopníka s prívlastkom *otca ukrajinského a ruského včelárskeho školstva*.

K ďalším priekopníkmi včelárstva v našom regióne v povojnovom období patrí J.Cirhán z Čiech, ktorý bol veliteľom finančnej pohraničnej stráže v Krajnej Poľane, Dr.A.Hrincišin – sudca vo Svidníku, Ján Pribula – riaditeľ školy vo Vyšnom Orlíku a ďalší. Včelárenie propagovali vlastným príkladom, vysvetľovali spôsoby včelárenia a výhody včelárenia s rozoberateľným včelím dielom.

Učiteľ Štefan Mykoli založil v Medvedzom spolu s dedinčanmi obchod s určitým finančným vkladom KOOOPERATÍVU (družstevný obchod), kde medzi iným vykupovali aj med od včelárov z dediny a jej okolia.

Po II. svetovej vojne došlo k nebyvalému rozvoju vo všetkých oblastiach spoločenského života. Vznikali nové možnosti vzdelávania sa a tým aj rozvoja včelárstva. Podľa spomienok Jana Slimáka cielavedomejšie vzdelávanie včelárov v Podduklianskej oblasti rozvíjal Štefan Jurečko - učiteľ vo Fijaši. V tomto období výraznými včelárskymi osobnosťami boli i Peter Kotulič – učiteľ v Jurkovej Vóli a Bartolomej Fedor zo Šarišského Štiavnika.

V archívnych materiáloch nemáme do roku 1965 v písomnej forme zachované podklady o vzdelávaní a propagačnej činnosti včelárov. Vďaka dlhoročným žijúcim členom Janovi Slimákovi, Andrejovi Kseničovi, Andrejovi Dulebovi, Ing. Janovi Hvozdovi, Andrejovi Bobákovi a ďalším skôr narodeným včelárom vieme, že vzdelávanie

v začiatkoch organizácie nemalo charakter spoločných vzdelávacích akcií v takom rozsahu ako od 70-tych rokov m.st. Predpokladá sa, že ani nemohlo byť vzhľadom na vtedajšie sociálno-ekonomické podmienky. V minulosti neboli hromadné dopravné prostriedky a hlavne chýbali skúsení včelári. Od tohoto obdobia boli do ZO pozývaní skúsení včelári z iných regiónov ako boli napr. Ján Krajňak a Jozef Tarcala z Bardejova, Fišman z Vranova, Petrik z Hlinného, Michal Dutko z Hunenného, Ing. Ján Hájek z Nových Zámkov, Michal Vinco z Prešova, MVDr. Štefan Popovič z Kráľovského Chlmca, Vladimír Sokol z Raslavíc.

K zvýšeniu odborného rastu v 70-tych rokoch prispeli aj organizované kurzy so včelárskou tematikou, ktoré boli usporiadané v rámci Akadémie vzdelávania z podnetu Petra Vodilu. Kurzy sa uskutočnili v dvoch cykloch - prvý cyklus pod názvom *Silné včelstvá – cesta k zvyšovaniu produkcie medu* zahrňoval také učebné texty ako: Národohospodársky význam chovu včiel; Včelárime v zmenených podmienkach; Silné včelstvá; Život a vývoj včiel počas včelárskeho roka; Zmladzovacie obdobie a jeho chovateľské ciele; Doplnňovanie zimných zásob; Rozmnožovacie obdobie; Rozširovanie včelstvá; Rozširovanie včelstvá do medníka; Produkčné obdobie; Usporiadanie plodiska a medníka pred hlavnou znáškou; Rojový pud a spôsoby jeho tlmenia; Likvidácia rojovej nálady pred hlavnou znáškou a počas znášky. Druhý cyklus bol organizovaný v 90-tych rokoch pod názvom *Z poznatkov včelárskej vedy a praxe*.

V rámci osvetovej činnosti nemožno opomenúť výročné členské schôdze, ktoré v poslednom období majú aj prednáškovú časť a tešia sa veľkému záujmu včelárov. V tejto súvislosti patrí poďakovanie Riaditeľstvám Múzea Ukrajinsko-Rusinskej kultúry vo Svidníku, I. a II.ZŠ, Strednej zdravotníckej školy vo Svidníku, ktorí vychádzajú v ústrety pri ich organizovaní poskytnutím svojich priestorov a vedeniu III.ZŠ vo Svidníku, ktorá umožňuje včelárom internetové pripojenie, prostredníctvom ktorého majú možnosť získavať najnovšie poznatky z oblasti včelárenia k jeho modernizácii a racionalizácii.

Včelárske nedele

Najobľúbenejšou včelárskou vzdelávaciu akciou v našom regióne sú Včelárske nedele. Na každej Včelárskej nedeli v úvode vždy hovoria najskôr domáci včelári – hostitelia o svojom spôsobe včelárenia a vlastnej výrobe včelárskych pomôcok, nasleduje dohodnutý odborný program a v závere vzájomná výmena skúseností v neformálnej diskusii pri káve a občerstvení.

Prvá Včelárska nedeľa bola u Fedoročka vo Svidníku o chove včelích matiek, kde lektoroval Peter Kotulič.

V roku 1972 sa uskutočnilo školenie všeobecne o včelárení a koštrukcii úľov za účasti Petrika z Hlinného.

Na začiatku 80-tych rokov, keď sa objavila varroóza (klieštik) venovala sa veľká pozornosť ošetrovaniu včiel ako teoreticky, tak aj prakticky. K tejto téme výraznejšie prispel Michal Dutko z Humenného a Ján Krajňak z Bardejova na včelnici u Jozefa Hlivjaka ako aj ďalší.

V ďalších rokoch 1978, 1985, 1987 boli Včelárske nedele u Petra Kotuliča v Jurkovej Voli k problematike chovu včelích matiek aj za účasti lektora Jana Krajňaka. Vo Svidníku bola Včelárska nedeľa v kultúrnom dome za účasti lektora Jozefa Tarcalu.

Včelárska nedeľa z roku 1985 na včelnici Petra Kotuliča

Veľmi zaujímavé boli včelárske nedele na včelnici Antona Pecka v Nižnom Orlíku o umelom zrojovaní, chove včelích matiek s lektorom Petrom Vodilom.

Napriek nepriaznivému počasiu v roku 1991 na včelnici Michala Alexoviča pri Nižnom Orlíku sa zišlo veľa včelárov s cieľom oboznámiť sa s tvorbou odložencov a preletakov, ako jednej z foriem boja proti rojenu. Tento racionálny prístup teoreticky aj prakticky demonštrovali skúsení lektori Peter Kotulič a Peter Vodila, ktorý informoval aj o troch ďalších spôsoboch predchádzania rojeniu. Na tomto stretnutí sa včelári okrem iného dozvedeli aj o problémoch s odpredajom medu, preto najpočetnejší včelári založili obchodnú spoločnosť VČELPROD s.r.o. s cieľom výkupu a predaja medu a iných včelích produktov.

Pozoruhodná bola Včelárska nedeľa v roku 1992 na včelnici Andreja Boršovského v osade Jadlovka. Riešili sa aktuálne problémy výkupu medu, chovu silných včelstiev za účasti lektorov P. Kotuliča a P. Vodilu. Na tomto podujatí boli formou dražby odpredané 4 postrekovače a 1 úl z včelárskeho inventára ZO.

V roku 1993 za veľmi priaznivého počasia sa zišli včelári v Šarišskom Čiernom na včelnici u Petra Vodilu, kde mali možnosť vidieť úspešné včelárenie v úli s plodiskom a dvoma medníkmi. Okrem odborného programu, bohatom na informácie o spôsobe včelárenia v trojnadväťstovom úli, včelári v úvode stretnutia si pripomenuli rusínskeho básnika Alexandra Pavloviča - Makovického buditeľa kyticou kvetou pri jeho pamätnej tabuli.

Vydarená akcia bola na skanzene v roku 1994 s ukážkami dobových úľov a témou – intenzívny chov včiel a včelích matiek za účasti Petra Vodilu. Bol robený rozbor elektrovodivosti medu Ing. Janom Hvozdom. Ján Slimák hovoril o včelárení v minulosti a Peter Kidala o odbere peľu. Pre širokú verejnosť bola občanom ponúknutá ochutnávka medoviny Štefana Zelizňáka a medových zákuskov, ktoré napiekla pani Anna Chudíková.

V roku 1995 bola Včelárska nedeľa u Petra Kidalu v Mlynárovciach o problematike prípravy včelstiev na jarnú znášku s výkladom Petra Kotuliča a praktickou ukážkou spájania včelstiev na jarnú a letnú znášku Petrom Vodilom. Andrej Ksenič ukázal svoje vlastnoručne vyrobené pomôcky na podniecovanie a kŕmenie včiel.

Včelárska nedel'a v roku 1995 u Petra Kidalu

V Nižnom Mirošove v máji 1996 Michal Vinjar na svojej včelnici a vzhľadom k nepriaznivému počasiu aj v kultúrnom dome informoval včelárov o význame využívania nízkonadstavkových úľov, Peter Vodila s improvizáciou na videozázname o chorobách včiel a ich liečbe zdravotnej problematike včiel a Ing. Ján Hvozda o význame nektarodajných a peľodajných drevín pre zlepšenie znášky medu. V závere Štefan Zelizňák, tajomník ZO, informoval o rokovaní mimoriadneho zjazdu SZV v roku 1995 v Košiciach a o význame svojpomocného fondu, ktorý má pomôcť včelárom pri vzniknutých škodách.

V roku 1997 za širokej účasti včelárov nielen zo Svidníka, ale aj zo Stropkova, Giraltoviec, Prešova bola zorganizovaná prednáška Ing. Jana Hájka z Nových Zámkov o správnom spôsobe včelárenia.

V roku 1998 sa uskutočnilo družobné, neformálne stretnutie včelárov ZO Svidník a zo Sanoku (Poľsko) na včelnici Milana Miňa v Mestisku, ktorého sa zúčastnili aj včelári zo Stropkova, Giraltoviec a Medzilaboriec. Pre všetkých zúčastnených bola vzájomná výmenná skúseností a diskusia veľmi zaujímavá a podnetná. Výbor ZO udržuje aj naďalej úzky družobný vzťah s priateľmi zo Sanoku, s ich predsedom

Mgr. Ing. T. Pomajdom, podpredsedom Mgr. Ing. Majerský a ďalšími členmi výboru.

V roku 1999 sa stretli včelári na Včelárskej nedeli v Nižnom Orlíku u Antóna Pecka za účasti lektora Štefana Zelizňáka s prednáškou k aktuálnej problematike o chorobách včiel a praktickom využívaní alternatívnych liečebných prostriedkov pri predchádzaní chorobám, hlavne varroóze. Vzhľadom k nepriaznivému počasiu sa prednáška konala v kultúrnom dome. Po prednáške si aj napriek daždivému počasiu včelári prezreli včelnicu Antóna Pecka a jeho pomôcky.

V prekrásnom prostredí na včelnici u Emila Stojaka v Mestisku sa v roku 2000 včelári na Včelárskej nedeli zaoberali spôsobom včelárenia a prípravou silného včelstva na jar a letnú znášku a o dvojmedníkovom spôsobe včelárenia za účasti lektora Petra Vodilu.

V roku 2001 bola Včelárska nedeľa na včelnici Michala Mikitku vo Svidníku k téme chov včelích matiek za účasti lektora Vladimíra Sokola z Raslavíc a Gabriel Fořko, predseda ZO Stropkov, doviezol a predviedol pomôcku na tavenie vosku z rámkov.

V roku 2002 výbor ZO zorganizoval zaujímavé stretnutie len pre ženy včelárky pri príležitosti MDŽ, ktoré sa v priateľskej atmosfére podelili o svoje skúsenosti a zážitky zo včelárenia. Pre včelárov Svidníka, Stropkova a Giraltoviec bola 12. marca 2002 vo Svidníku ukážka včelárskych pomôcok a ich praktického využitia za účasti

Obhliadka včelárskych pomôcok v roku 2002

domácich lektorov – Ing. Jana Hvozdu o využití kyseliny mravenčej, Štefana Zelizňáka o využití biologických prostriedkov na potlačenie varroózy a Petra Vodilu o spôsobe včelárenia v tret'om tisícročí. Na tomto stretnutí bolo vystavených viac ako 20 pomôcok, ktoré zhotovili a predviedli Ján Ksenič, Štefan Zelizňák, Michal Mikitka, Ján Šimko, Ján Hvozda, Paraska Alexovičová, Peter Vodila a Peter Kidala.

V roku 2003 bola bohatá účasť včelárov na Včelárskej nedeli v útulnom prostredí Beňadikoviec na včelnici rodiny Michala Dulebu, kde bol aj program veľmi bohatý. O využití kyseliny mravenčej a predchádzaniu nozomovej nákaze informoval Ing. Ján Hvozda, o príprave odložencov a o prechádzaní rojeniu hovoril Peter Vodila a o praktickom využití medzidna a ďalších aktuálnych organizačných otázkach informoval Štefan Zelizňák.

Včelárska nedel'a v roku 2003 u Michala Dulebu

V roku 2004 viac ako 50 včelárov a ich rodinných príslušníkov obdivovalo prácu veľkého včelára Ľubienieckého z Rymanówa v Poľsku, ktorý chová viac ako 140 včelstiev so zameraním na opel'ovaciú činnosť včiel a využitie peľu pre farmaceutické účely. Účastníci obdivovali nielen mierumilovnosť včiel, ale aj prispôbenie nízko nadstavkových úľov na odber peľu, spôsoby jeho sušenia,

uskladnenia a expedíciu na farmaceutické spracovanie. Táto exkurzia sa uskutočnila v spolupráci s priateľmi - včelármi z družobného Sanoku, ktorí nám pripravili takýto zaujímavý program.

V roku 2005 v rámci včelárskej nedele bol usporiadaný zájazd včelárov a ich rodinných príslušníkov do Liptovského Jána cez Tatry. Zájazdu sa zúčastnilo 31 včelárov. V Liptovskom Jáne bola prehliadka včelárskych pomôcok, príhovor lektorov, výmena skúsenosti pri včelárení, ošetrovaní včelstiev a zakrmovaní. Z Liptovského Jána sme sa presunuli do Liptovského Mikuláša, kde si včelári mohli vymeniť vosk a voštiny za medzistenky, zakúpiť si rôzne včelárske pomôcky.

V roku 2006 bola usporiadaná včelárska nedeľa na včelnici pána Miňa. Pán Miňo ukázal včelárom možnosť odberu peľu peľochytom. Taktiež pán Želizňák informoval využitie prístroja VAT – 1 na potlačanie varózy. Tejto akcie sa zúčastnili včelári zo základných organizácií Svidníka, Stropkova, Giraltovec a Medzilaboriec.

V roku 2007 sa uskutočnila včelárska nedeľa v priestoroch amfiteátra, na ktorej sa zúčastnili včelári zo Svidníka, Bardejova, Stropkova aj Prešova. Na tejto akcii vystúpil Mgr. Staško Miron, ktorý informoval včelárov o racionálnych formách včelárenia, ako príprava včiel na jarnú a letnú znášku.

Veľmi zaujímavá prednáška bola prednesená Gabrielom Foľkom, lektorom SZV o chorobách včiel a možnosti liečenia za pomoci prístroja VAT. V rámci diskúzie vystúpil riaditeľ RVPS Svidník MVDr. Michal Zozulák, ktorý podal informáciu o výskyte moru a premnožení sa klieštika na našich včelniciach.

V roku 2008 včelárska nedeľa sa uskutočnila na golfovom ihrisku vo Svidníku za prítomnosti včelárov zo Svidníka, Bardejova a Stropkova. Hlavným cieľom včelárskej nedele bolo zabezpečenie prednášky na zdravotný stav včelstiev a prípravu na jarnú znášku, z dôvodu že v roku 2007 sa vyskytol mor včelieho plodu. Vzhľadom k tomu boli včelári upozornení na dodržiavanie hygieny, výmeny starých čiernych medzistienok za nové diela a sledovanie prirodzeného spadu klieštika.

V roku 2009 včelárska nedeľa bola v priestoroch golfového ihriska vo Svidníku, na ktorej sa zúčastnili včelári z Bardejova, Stropkova, Giraltovec, Medzilaboriec a Svidníka. Na tejto nedeli

vystupil s problematikou zdravotného stavu včelstiev riaditeľ RVPS Svidník MVDr. Michal Zozulák a s témou choroby včiel a spôsoboch ich liečenia informoval Gabriel Foťko, lektor SZV.

V roku 2010 sa včelárska nedeľa uskutočnila u včelára JUDr. Andreja Kost'a v Hrabovčíku, na ktorej sa zúčastnilo 45 včelárov zo Stropkova, Svidníka, Giraltovec. Na včelnici nám JUDr. Andrej Kost' prezentoval svoje spôsoby včelárenia. MVDr. Ľubomír Hrišo z RVPS Svidník vysvetlil zákon o predaji včelích produktov z dvora, informoval o zdravotnom stave včelstiev. Gabriel Foťko informoval poskytovaní dotácií včelárom. Včelári si mohli vymeniť vosk a voštiny u pána Daniela Valka z Belej nad Cirochou za medzistienky.

V roku 2011- 2012 boli prevedené včelárske nedele v priestoroch reštauračného zariadenia "Žaba", ktorej sa zúčastnili včelári zo Svidníka, Stropkova, Prešova. Praktické ukážky a spôsoby príprav včiel na jarnú znášku predviedol Peter Vodila. Gabriel Foťko sa venoval tematike chovu matiek a predaju včelárskych produktov z dvora.

Včelárska nedeľa 2012 prednáša Gabriel Foťko.

V roku 2013 včelárska nedeľa bola naplánovaná na včelnici u pána Milana Miňa v Rakovčíku, ale pre nepriaznivé počasie sa uskutočnila

na Obecnom úrade v Rakovčíku. Na stretnutí bola prednáška na tému zdravotný stav včelstiev a jarný rozvoj prednesená lektorom pánom Vladimírom Sokolom z Raslavíc – chovateľom včelích matiek. Po prednáške nám pán Milan Miňo predstavil spôsob odberu peľu pomocou peľochytov..

V roku 2014 bola včelárska nedeľa uskutočnená na včelniciah vo Vyšnom Orlíku a to u manželov Drotárových a pána Jána Miškovského, ktorí nám predstavili svoje spôsoby včelárenia. Po praktických ukázkach na včelniciah bola na Obecnom úrade vo Vyšnom Orlíku prednesená prednáška lektorom Gabrielom Nemčíkom na tému včelie produkty vo výžive a prevencii chorôb človeka.

Včelárska nedeľa u Vasil'a Drotara

Vo vzdelávacej činnosti ZO nemožno opomenúť ani také podujatia ako organizovanie kurzov pre ženy o využívaní medu v domácnosti a príprave medovníkového pečiva či spoločenské posedenia žien včelárov.

Včelárske výstavy

Členovia výboru v rámci osvetovej činnosti aktívne pristupujú aj k organizovaniu výstav včelárskych produktov, pomôcok a dobových úľov, ktoré sa už tradične každoročne od roku 1993 uskutočňujú v rámci Dni európskeho kultúrneho dedičstva na Slovensku v skanzene SNM – MURK vo Svidníku, pod záštitou primátora mesta Svidník. Tieto výstavy organizuje Slovenské národné múzeum – Múzeum Ukrajinsko-Rusinskej kultúry vo Svidníku v spolupráci s Kultúrnym a osvetovým strediskom vo Svidníku, ktoré na tieto dni zabezpečuje bohatý kultúrny program, ukážky tradičných ľudových remesiel a súťaž vo varení pirohov. ZO Slovenského zväzu záhradkárov a chovateľov prispievajú na výstavu svojou produkciou ovocia a zeleniny z tohto regiónu.

Včelárska výstava na skanzene v roku 2002

Včelárska výstava je spojená s ochutnávkou rôznych druhov medu, medoviny, ktorú pripravili Štefan Zelizňák, Ing. Ján Hvozda, Peter Kidala a Ján Ksenič a včelárskych medovníkov, na ktorých si pochutnávajú nielen detí, ale aj dospelí. Tradiáciu ochutnávky včelárskych medovníkov započala Anna Chudiková a následne každoročne pokračovala Mária Zelizňáková.

Návštevníci mali možnosť zakúpiť si rôzne druhy medu a ine včelie produkty

Výstava je obohatená o včelárske publikácie s možnosťou ich zakúpenia.

Na týchto výstavách vystavuje každý rok Michal Mikitka svoje úle, ktoré obdivujú nielen včelári, ale aj ostatní návštevníci pre ich precízne majstrovské zhotovenie. Okrem neho sa na výstavách prezentovali aj: Antón Pecko s vlastnoručne vyrobeným odviečkovačom, odnímateľným dnom a medometom na elektrický pohon, Peter Kidala s pomôckou na odber peľu, Mikuláš Hnat s vozíkom na prevoz kanvy a pomôckou na fumigáciu avartinom, Štefan Zelizňák s odnímateľným dnom, nastávkom so sklenenou stenou, úl s očkom, úl – ležan, medzidno s výklzom, s pomôckou na zbieranie rojov, na prenášanie rámkov, Peter Vodila s konštrukciou úľa B 9, sieťovou vložkou na odchyt klieštika, pomôckou na lisovanie včelích plástov. Ing. Ján Hvozda s pomôckou na meranie elektrovodivosti medu, rámik na využitie kyseliny mravčej, zatavovanie medzistienok. K prezentovaným pomôckam bola vždy pripravená aj inštrukcia k ich praktickému používaniu. Na týchto výstavách sa pravidelne zúčastňuje pán Daniel Valko z Belej nad Cirochou, ktorý vymieňa naším včelárom vosk a voštiny za medzistienky a taktiež im na predaj ponuka včelárske pomôcky.

Po prvýkrát v roku 2008 sa uskutočnila výstava detských prác pod názvom „Medový štetec“ v Podduklianskom osvetovom stredisku. Do tejto súťaže sa zapojili žiaci MŠ, ZŠ, ZUŠ a SŠ zo Svidnického okresu.

Na tejto výstave si žiaci mohli pochutiť na viacerých druhoch medu, ktorí im poskytli naši včelári, ako sú Ksenič, Foľko, Drotár, Gajdošová. Úspešné práce detí boli aj ocenené diplomom a vecnými cenami. Od tejto doby pravidelne sa táto akcia organizuje v spolupráci s Podduklianským osvetovým strediskom. Organizovaná súťaž spĺňa svoje poslanie na propagáciu včelárstva a včelárskych produktov.

Výstava medovy štetec

Medovníkové čaro

V roku 2011 sme túto výstavu rozšírili o súťaž zdobenia medovníkov „Medovníkové čaro“, kde žiaci a študenti môžu pri zdobení medovníkov prejaviť svoju fantáziu a zručnosť.

Návštevníci sa s celoročnou činnosťou včelárov bližšie oboznamujú prostredníctvom výstavného panelu: *Zo života včelárskej organizácie*.

V tejto tradícii chceme aj naďalej pokračovať, nakoľko nielen včelári, ale aj ostatní návštevníci výstavy prejavujú o toto podujatie veľký záujem.

Exkurzie

V 70-tych rokoch sa začali organizovať študijné exkurzie včelárov aj do zahraničia – napr. Krakova na včelársku paseku chovu včelích matiek, do Iršavy na Ukrajinu na veľkú včelnicu, kde sa chovali včely pre znášku na Sibíri, kam boli zasielané v paketách.

V roku 1978 exkurziu do Výskumného včelárskeho ústavu v Liptovskom Hrádku, do Kráľovej pri Senci a Bratislavy. Ďalšia exkurzia bola na chovnú stanicu včelích matiek Jozefa Tarcalu v Bardejove.

V roku 1995 včelári navštívili komerčného včelára na včelárskej farme MEDANA Michala Vinca v Geraltove pri Prešove, ktorý chová včelie matky a kočuje za znáškou po okolí.

Účastníci zájazdu v Geraltove

V roku 1998 viac ako 50 včelárov navštívilo šľachtiteľskú stanicu chovu včelích matiek a výstavu včelárskych potrieb na Včelárskej paseke v Strože v Poľsku a zároveň včelnicu v mestečku Krinica.

V rokoch 2002 navštívili šľachtiteľskú stanicu chovu včelích matiek IWONKA v Iwoniczi v Poľsku.

V roku 2006 až 2011 bola uskutočnená exkurzia do PLR – Strože na včelársku výstavu, ktorej sa zúčastnilo 41 včelárov, kde včelári si mali možnosť pozrieť včelársky skanzen, nespočetné množstvo oplodničikov, otvorené úle a taktiež si mali možnosť zakúpiť včelárske pomôcky. Na tomto podujatí sme sa stretli aj s našimi priateľmi zo Sanoku.

Strože

V roku 2012 sa naši 7-mi členovia zúčastnili na Apislávii v Pszczela Wola v Poľsku, kde si mohli pozrieť včelnice, závod na výrobu medoviny, ústav včelárstva a pestovanie nektarodajných rastlín a kvetov. Jednou zo zaujímavostí bolo to, že naši včelári boli ubytovaní v družobnom meste Swidník.

Apislávii v Pszczela Wola v Poľsku

Družobné vzťahy

Výmena skúsenosti z družobnými ZO SZV Giraltovce, Stropkov, Bardejov, Medzilaborce napomáha včelárom rozširovať vedomosti pri včelárení.

Spolupráca ZO SZV Svidníka a Stropkova je zdokumentovaná už od roku 1971, kedy sa svidnícki včelári aktívne zúčastnili včelárskej výstavy v Stropkove a vystavovali 10 rôznych exponátov starých bez rámkových úľov. V roku 1985 uskutočnili spoločnú exkurziu na včelársku výstavu do Brna. V marci 1985 usporiadali spoločné školenie pre pomocníkov veterinárnej služby. V roku 1986 zorganizovali spoločné školenie v Stropkove o poznatkoch racionálneho včelárenia s lektorom Ing. Valentom Čavojským z Liptovského Hrádku. Podobne ako svidnícki včelári navštevovali organizované prednášky v Stropkove, tak stropkovskí včelári sa aktívne zúčastňovali na mnohých už vyššie spomínaných odborných akciách organizovaných ZO Svidník. Na rozvoji spolupráce sa aktívne podieľali Jozef Lukašičin, Ján Žatkovič, Gabriel Foťko, Michal Mydla zo Stropkova a Andrej Duleba, Vasil' Macko, Ing. Ján Hvozda, Peter Vodila, Štefan Zelizňák zo Svidníka a napomohli k neformálnym, otvoreným a dobroprajným vzťahom medzi včelármi oboch ZO.

Funkcionári ZO Peter Vodila a Štefan Zelizňák už v roku 1990 nadviazali veľmi dobré družobné vzťahy s vedením ZO v Sanoku, na čele ktorej bol predseda Ing. mgr. Tadeusz Pomajda, podpredseda Mieczysław Majejski i ďalší členovia výboru, ktoré neustále prehľubujeme a navzájom si pomáhame pri odbornom raste. Vďaka dobrej vzájomnej spolupráci naši včelári mali možnosť vidieť veľkú včelársku farmu aj výstavu včelárskych potrieb v Stróże v roku 1998, v roku 2002 navštívili chovnú stanicu včelích matiek v Iwoniczi, v roku 2004 mali možnosť nazrieť do kuchyne veľkého včelára Ľubienieckého v Rymanowe, ktorý sa zameriava na opeľovaciú činnosť, odber peľu a repkový med, ktoré expeduje na farmaceutické spracovanie.

Exkurzia v Rymanowe- účastníci pri nízkonadstavkových úľoch na odber peľu

V roku 1998 poľskí včelári navštívili včelnice našich skúsených včelárov – Milana Miňa v Mestisku a Petra Vodilu v Šarišskom Čiernom.

V roku 2013 poľskí včelári navštívili i našich včelárov pána Milana Miňa v Mestisku a Jána Kseniča vo Svidníku, ktorý prezentoval liečenie inhaláciou včelích výparov v svojom domčeku na tento účel špeciálne postavenom. A v tom to roku sme navštívili priateľov včelárov v Sanoku

Sanok

Každé takéto stretnutie obohacuje včelárov nielen po odbornej stránke, ale je veľmi príjemnou príležitosťou na vzájomné zblížovanie sa a upevňovanie dobrých priateľských vzťahov.

Veríme, že aj v ďalších rokoch v tejto započatej tradícii budeme pokračovať a navzájom sa duchovne obohacovať.

Publikačná činnosť

O organizovaných vzdelávacích a spoločenských podujatiach členovia výboru informujú širokú verejnosť aj na stránkach regionálnych novín – Dukla, Podduklianske noviny, v časopise Včelár a iných denníkoch. Aktívnymi prispievateľmi boli Peter Kotulič, Andrej Duleba, Michal Kríľ, Peter Vodila, Štefan Zelizňák, Dr. Ján Feňo, Ing. Ján Hvozda, Daniela Piruchová a ďalší. Do časopisu Včelár najviac z nášho regiónu v 90-tých rokoch prispel Peter Vodila 10-timi odbornými článkami, ktoré sú zdokumentované vo fotoalbe. Okrem toho boli vydané ZO brožúry Petra Vodilu: *Včelárenie - cesta k úspechu*; *Klieštikovosť včiel – Varroa Jacobsoni*; *Včelárenie – chov silných včelstiev vo viacnadvätkových úľoch* a *Metodické listy* Štefana Zelizňáka.

Za všetko, čo bolo napísané aj publikované o činnosti včelároch v našom regióne patrí poďakovanie prom. ped. Andrejovi Dulebovi, ktorý sa pričínil o započatie písania a vedenie *Kroniky včelárov* a jeho ďalším pokračovateľom Michalovi Kríľovi, Ing. Janovi Hvozdovi a Márii Gajdošovej. Prílohou kroniky je aj rozsiahly *Fotoalbum zo života včelárov*, ktorému dal základ taktiež Andrej Duleba a pokračovali Michal Kríľ a Štefan Zelizňák.

Živou pamiatkou z jednotlivých včelárskych stretnutí sú aj videozáznamy Michala Kríľa, ktoré sú súčasťou včelárskeho duchovného majetku.

Lektori včelárstva

V záujme zvyšovania odborného rastu včelárov ZO SZV vo Svidníku od svojho vzniku organizovala školenia včelárov za účasti skúsených lektorov - teoretikov aj praktikov. Medzi takýchto odborníkov v sedemdesiatročnej histórii činnosti patria:

1. Jan Círhan, rešpicient finančnej stráže Svidník
2. Štefan Mykolin, riaditeľ školy Medvedzie
3. Ján Pribula, riaditeľ školy Vyšný Orlík
4. Karol Fedorkovič, riaditeľ školy Svidnička
5. Cimborský, riaditeľ školy Mlynárovec
6. Štefan Juričko, učiteľ Fijaš
7. Peter Kotulič, učiteľ včelárstva Jurkova Voľa
8. Ján Krajňak, učiteľ včelárstva Bardejov
9. Jozef Tarcala, učiteľ včelárstva Bardejov
10. Ing. Ján Hájek, poľnohospodársky inžinier Nové Zámky
11. MVDr. Štefan Popovič, lektor SZV Veľké Kapušany
12. Michal Vinc, učiteľ, komerčný včelár Prešov
13. Vladimír Sokol, chovateľ včelích matiek Raslavice
14. Petrik, učiteľ Hlinné
15. Michal Dutko, učiteľ Humenné
16. Peter Vodila, učiteľ Svidník
17. Ing. Ján Hvozda, lesný inžinier, Svidník
18. Štefan Zelizňák, učiteľ - dôchodca Svidník
19. MVDr. Michal Zozulák, veterinárny lekár, Svidník
20. MVDr. Ľudovít Rožko, veterinárny lekár, Košice

21. Ing. Ján Kopernický CSc., riaditeľ Ústavu Včelárstva
v Liptovskom Hrádku
22. Gabriel Fořko lektor SZV Stropkov
23. Gabriel Nemčik lektor SZV Bretejovce

K skvalitneniu systému včelárenia, a tým aj k zaradeniu ZO SZV Svidník na popredné miesto v rámci kraja i republiky, prispeli nielen vyššie spomínaní lektori a funkcionári, ale aj ďalší zanietení členovia ako boli napr. Ján Slimák, Michal Minajev, Štefan Mykoli, Tomáš Miňo, Andrej Jurč, Ján Boršč, Vasil' Choma, Michal Alexovič, Andrej Boršovský, Michal Kriľ, Vasil' Macko, Andrej Duleba, Michal Duleba, Peter Kidala, Andrej Ksenič, Jozef Štefančík, Ján Ksenič, Milan Miňo, Juraj Michalič, Vasil' Jurčišín, Ján Žižák, Anton Pecko, Mária Gajdošová, Pavel Hutňan, Mikuláš Hnat, Jozef Hlivjak, Zuzana Drotárová Mgr. Ján Sabol a ďalší, ktorí svojimi aktivitami inšpirovali včelárov v rozvoji včelárstva.

Včelárski odborníci pre spoluprácu s veterinárnou službou

ZO SZV vo Svidníku, na základe pokynov SZV v zmysle Ustanovenia § 12, ods.5 Zák.66/1961, usporiadala v úzkej spolupráci s Okresnou veterinárnou správou vo Svidníku školenie včelárskeho odborníka pre spoluprácu s veterinárnou službou v marci a apríli 1985.

Z tohoto školenia obdržalo 16 členov ZO SZV osvedčenia:

1. Ján Žižák, nar.28.4.1928, Svidník
2. Ján Grocký, nar.16,9,1932, Svidnička
3. Michal Hvozda, nar.24.10.1926, Svidník
4. Jozef Hlivjak, nar. 12.1.1936, Svidník
5. Jozef Kanský, nar. 10.20.1920, Hrabovčik
6. Peter Kidala, nar. 26.9.1924, Mlynárovce
7. Michal Kriľ, nar.26.7.1932, Svidník
8. Anton Pecko, nar.6.6.1929, Nižný Orlík
9. Juraj Michalič, nar. 11.9.1943, Kapišová
10. Juraj Lažo, nar.22.4.1939, Svidník

11. Michal Vatraľ, nar.12.9.1947, Rakovčik
12. Anrej Revak, nar.28.4.1961, Svidník
13. Peter Gerek, nar.16.6.1927, Krajná Poľana
14. Michal Duleba, nar.9.12.1940, Beňadikovce
15. Milan Miňo, nar.7.11.1935, Mestisko
16. Peter Vodila, nar.1.7.1938, Svidník

Ďalší členovia ZO SZV si osvojili základné teoretické a praktické poznatky potrebné k získaniu osvedčenia včelárskeho odborníka pre spoluprácu s veterinárnou službou v roku 2000 formou individuálneho štúdia a konzultáciami:

- Peter Černický, nar.12.7.1965, Svidník
Ing. Ján Hvozda, nar.13.2.1923, Svidník
JUDr. Andrej Kost, nar. 8.8.1940, Svidník
Juraj Pasnišin, nar.12.6.1948, Ladomírova
Ján Staurovský, nar. .9.11.1964, Krajná Poľana
PaedDr. Ján Šimko, nar. 12.3.1956, Svidník
Dušan Zelizňak, nar.18.6.1962, Bodružal
Štefan Zelizňak, nar.28.7.1931, Svidník

V roku 2000 zároveň získali osvedčenie pre spoluprácu aj absolventi kurzu z roku 1985:

- Michal Duleba, nar.9.12.1940, Beňadikovce
- Milan Miňo, nar.7.11.1935, Mestisko
- Peter Vodila, nar.1.7.1938, Svidník

V roku 2009 a 2012, úspešne absolvovali kurz vyššie odborné vzdelanie včelárov pre získanie odbornosti „včelársky odborník“ asistenti úradných veterinárnych lekárov :

- MVDr. Vladimír Čipák, nar.15.8.1954, Ladomirova
František Demjanovič, nar. 19.2.1951, Radoma
Vasil' Drotár, nar. 16.2.1942, Vyšný Orlík
Zuzana Drotárová, nar. 26.1.1944, Vyšný Orlík
Jozef Džavoronok ,nar.18.10.1950, Svidník
Mikuláš Hnat, nar. 9.12.1944, Svidník
Jaroslav Jurčišin, nar. 2. 4. 1970, Nižný Komárnik

JUDr. Andrej Kost, nar. 8.8.1940, Svidník
Ján Ksenič nar. 26.9.1940, Svidník
Milan Miňo nar. 7.11.1935, Mestisko
Michal Motyka nar. 19.11.1955, Radoma
Mgr. Ján Sabol, nar. 2.5.1952, Svidník
Peter Vodila, nar. 1.7.1937, Svidník
Štefan Zelizňák, nar.28.7.1931, Svidník

Asistenti

Včelárski odborníci pre spoluprácu s veterinárnou službou sú oprávnení prehliadať a liečiť včelstvá za prítomnosti ich majiteľa a vydať o prehliadke osvedčenie na predpísanom tlačíve. Prehliadka zahŕňa napr. odber vzorky včiel/míťvoliek na laboratórne vyšetrenie, sledovanie pohybu včelstiev pri ich premiestňovaní a kočovaní a kontrolu dokladov, oprávňujúcich k pohybu včelstiev.

Ďalej spolupracujú pri komisionálnom vyšetrowaní otravy včelstiev v dôsledku neodborného aplikovania chemických postrekov poľnohospodárskych plodín. Dbajú na dodržiavanie veterinárnych predpisov týkajúcich sa chorôb včiel. Podieľajú sa na zdravotnej výchove včelárov. O všetkých zisteniach, týkajúcich sa zdravotného stavu včelstiev a dodržiavania zásad veterinárnej starostlivosti, informujú okresného veterinárneho lekára.

Z viacročných skúseností sa možno len pozitívne vyjadriť k činnosti vyškolených odborníkov v prospech včelárov základnej organizácie vo Svidníku, za čo im patrí uznanie a vďaka.

Kurzy

V 2009 roku Mgr. Ján Sabol úspešne absolvovali kurz **apiterapie – liečenie včelími produktmi** v Nitre.

V 2010 roku Ján Ksenič, Mgr. Ján Sabol úspešne absolvovali kurz **chovu včelích matiek** v Medzilaborciach.

Starostlivosť štátu o chov a rozvoj včelstiev

Život včiel je bytostne viazaný na rastlinnú ríšu a naopak, viac ako 80% rastlín je existenčne viazaných na opeľovaciu činnosť včiel.

Vzhľadom na túto nevyhnutnú potrebu opeľovania poľnohospodárskych plodín už v minulosti panovníci viedli občanov ku chovu včiel.

Napríklad Mária-Terezia v čase svojho panovania oslobodila včelárov od platenia daní od včelstiev a tak podporovala rozvoj včelárstva.

Zväz Zemských Ústredí spolkov včelárskych republiky Československej, založený po vzniku Československej republiky v Prahe, a aj Krajské ústredie spolkov včelárskych na Slovensku sa usiloval od svojho počiatku obstarávať pre včelárov (aj kočujúcich) dostatočný prídel cukru nižšej ceny.

Vďaka štátnej podpore (v 50 – 90-tych rokoch) sa včelárstvo úspešne rozvíjalo. Včelárske farmy vznikali pri Jednotných roľníckych družstvách, Štátnych majetkoch a Leso-poľnohospodárskych závodoch. Rozširovali sa rady včelárov a pribúdalo aj včelstiev. Podpora bola poskytovaná od štátu prostredníctvom VV SZV a ZO.

Do roku 1994 štát prispieval na zazimovanie jedného včelstva sumou 35,- Sk. V súvislosti so zvyšovaním cien cukru bola štátna podpora na chov a rozvoj včelstiev postupne zvyšovaná.

V roku 1995 bola suma príspevku zvýšená na 50,- Sk. ZO SZV vo Svidníku v roku 1995 vyplatilo včelárom na 1834 včelstiev príspevok od štátu vo výške 91 700,- Sk.

V roku 1997 bola štátna podpora zvýšená na 120,- Sk na 1 včelstvo. V tomto roku ZO SZV dostala pre evidovaných včelárov dotáciu vo výške 194 160,- Sk na 1684 včelstiev.

V roku 1999 bola štátna dotácia schválená vo výške 150,- Sk, avšak chybami v evidencii včelárov a včelstiev v danom termíne na celom území Slovenska vznikol rozdiel v stave zaevidovaných včelstiev a požadovanej dotácie, ktorú SZV riešil znížením výšky dotácie na 108,- Sk na 1 včelstvo len pre včelárov, ktorí chovali 3 a viac včelstiev.

V 90-tych rokoch Ministerstvo pôdohospodárstva umožnilo včelárom zakupovať cukor priamo od výrobcov za znížené ceny prostredníctvom SZV. Vďaka tejto možnosti ZO SZV vo Svidníku zabezpečil včelárom viac ako 40.000 kg cukru na zakŕmenie včelstiev.

V roku 2000-2001 bola poskytnutá štátna dotácia vo výške 160,-Sk na včelstvo a v roku 2002 bola poskytnutá štátna podpora vo výške 250,- Sk už pre všetkých včelárov.

V roku 2003 štátnu podporu vo výške 250,- Sk obdržali len včelári, ktorí chovali 5 a viac včelstiev formou bankového prevodu na účty zriadené výlučne pre včelárske účely.

Od roku 2004 táto dotácia na opeľováciu činnosť postupne klesala až v roku 2013 na 2,19 €.

Veríme, že aj v ďalších rokoch sa nájde spôsob dotovania včelárov na opeľováciu činnosť našich včelárov.

Starostlivosť včelárov o zdravotný stav včelstiev

Včely žili a žijú v rôznych príbytkoch. Majú dobre vyvinutý pud - rozmnožovací, zberateľský, čistiaci. Je to tvor, ktorý vždy niečo hľadá, ale vždy sa aj vracia do svojho príbytku.

Včely mali aj majú veľa nepriateľov, ktorí ohrozujú ich zdravotný stav i existenciu. S mnohými neuhmi si včely dokážu aj sami poradiť, ale v súčasnej dobe, keď sa pridružili choroby: nozemová nákaza, zvápenatenie, hniloba včelieho plodu – mor a najmä varroa jacobsoni deštruktor, sú v našich podmienkach odkázané na pomoc veterinárnych

lekárov a svedomitých i učenlivých včelárov. Preto koncom 70-tych a začiatkom 80-tych rokov, keď napadol naše včelstvá klieštik, začala ZO organizovať školenia s praktickými ukážkami ako ošetrovať včely od klieštika, ako predchádzať nozomovej nákaze, zväpenataniu aj hnilobe včelieho plodu.

Včelári ošetrovanie včiel vykonávajú na základe pokynov Regionálnej veterinárnej správy vo Svidníku. Na začiatku k ošetrovaniu včiel včelári používali Taktik, neskôr Avartin, Gabon, Varidol FUM, Kyselinu mravčiu, Formidol, liečenie Aerosólom a aj biologické prostriedky ako materina dúška, paradajkové listov, vkladanie stavebných rámkov do plodiska, odstraňovanie trubčieho plodu, obmenu včelích plástov a podobne.

Prevenciou ochorenia včelstiev je dodržiavanie hygieny v úľoch, vykonávanie kontroly prirodzeného spádu klieštika, tvorenie odložencov, resp. včasná liečba doporučenými liečebnými prostriedkami, ktoré sú zdraviu neškodlivé.

Škodové udalosti

Radosť a smútok sú dva protiklady, ktoré sú na ceste života každého človeka. Včelári prežívajú radosť, keď vidia prvý jarný prelet svojich včiel, pekný roj, príjemnú medovú vôňu, zaviečkované medové plásty, plné kanvy medu atď.

Pravdepodobne ani niet medzi nami včelára, ktorý by v priebehu roka nemal na svojej včelnici nejakú škodu. Príčin je veľa. Počas veľkých búrok niekomu voda odnesie úľ so včelami, niekedy d'ateľ vyďobe dieru do steny úľa, alebo včely uhynú v zime pre nedostatok zásob, vzduchu či v dôsledku chorôb.

Niektorí včelári zažili aj iné škody.

V roku 1976 Štátne majetky Nižný Orlík dali lietadlom postrikať kvitnúcu repku bez varovania včelárov vo svidníckom chotári. Následky postreku boli alarmujúce - včelstvá boli takmer na 60% oslabené, takže bolo po znáške. Základná organizácia vysúdila pre poškodených včelárov náhradu za spôsobenú škodu v hodnote 164,-Kčs za jedno včelstvo, ktorú aj obdržali.

V roku 1989 u dvoch včelárov v Krajnej Poľane (Ján Il'kanin a Peter Gerek) a u jedného včelára vo Svidníku (Michal Kriľ) prepukol mor včelieho plodu. Bol to veľmi smutný rok pre týchto troch včelárov - veterinárny lekár nariadil likvidáciu všetkých včelstiev spálením. Včelstvá boli likvidované za prítomnosti komisie členov ZO SZV, okresného veterinára a zástupcu ONV vo Svidníku. Vzhľadom k vyššie uvedenej skutočnosti bolo v tejto oblasti vyhlásené ochranné karanténne pásmo a zákaz premiestňovania včelstiev. Včelári za stratu včelstiev obdržali náhradu.

Po troch rokoch (1992) sa u dvoch včelárov vo Svidníku (Michal Kriľ a Juraj Vaňuga) po druhýkrát objavil mor včelieho plodu. Aj v tomto prípade boli spálené všetky včelstvá spolu so včelárskym náradím.

V roku 1994 boli opäť v dôsledku moru včelieho plodu likvidované včelstvá, vrátane náradia, pri rodinnom dome Emila Dulebu vo Svidníku a na obdobie jedného roka bola v okruhu 5 km okolo Svidníka vyhlásená karanténa.

Vďaka starostlivosti štátu o rozvoj včelárstva bola všetkým postihnutým včelárom poskytnutá náhrada škody.

Smutné chvíle prežíval v roku 1996 včelár Michal Štefanišin vo Vyšnom Orlíku. V jeho kočovnom voze sa v zimnom období udomácnil Róm z Krajnej Bystrej, ktorý v snahe zohriať sa, naložil si v kočovnom voze oheň, v dôsledku čoho zhoreli všetky včelstvá s celým príslušenstvom. Škoda nad 100.000,- Sk.

V roku 1994 včelárovi z Mestiska – Milanovi Miňovi, na včelnici pri Rakovčíku, neznámy páchatel' ukradol včely z 24 úľov a o rok neskôr bola krádež zopakovaná podobným spôsobom včelárovi J.Hlivjakovi vo Svidníku. Nebol to obyčajný vandal, pretože včely boli v obidvoch prípadoch povyberané z úľov s precíznosťou skúseného včelárskeho odborníka. Mal záujem pravdepodobne o včelí jed.

Nemilo bol prekvapený aj včelár zo Svidníka – Štefan Zelizňák, keď prišiel na svoju včelnicu vo Vyšnom Mirošove – na Grynivku dávať medníky na úle a zistil, že včielky už nelietajú. Neznámy páchatel' záškodnícky nastriekal do úľov cez letáčky otravnú látku neznámeho pôvodu, v dôsledku ktorej sa 11 včelstiev udusilo. V úľoch našiel len skonajúce včielky a podchladený včelí plod.

Vo Vyšnom Orlíku, v roku 1999, sa včelár M.Slimák pokúšal zachrániť svoje včielky pred veľkou vodou, ktorá sa vyliala z koryta rieky, ale bohužiaľ neuspel. Voda zobrala svoju obeť- 3 včelstvá.

V roku 2003 v obci Korejovce neznámy páchatel' podpálil M. Fekovi - začínajúcemu včelárovi dve včelstvá v hodnote viac ako 6.000,- Sk.

Vo Svidničke, v 2010 roku, sa včelár J. Soľanka pokúšal zachrániť svoje včielky pred veľkou vodou, ktorá sa vyliala z koryta rieky, ale bohužiaľ neuspel. Voda zobrala svoju obeť- 5 včelstvá.

V roku 2011 v obci Slovenskej Kajni neznámy páchatel' odcudzil Jozefovi Džavoronkovi 12 úľov so včelami .

Mimoriadne škody našim včelárom spôsobuje klieštik. Vďaka dobrej osvetovej činnosti sa včelári naučili proti tejto chorobe bojovať v súlade s doterajšou úrovňou poznania a využívania ochranných prostriedkov proti varroóze, ktorá je však stále nedostačujúca. V rokoch 2002 - 2003 sa jarného preletu nedočkalo viac ako 190 včelstiev. V dôsledku toho poklesol aj počet včelárov – v roku 2002 ZO SZV vo Svidníku evidovala 138 členov a v roku 2003 už len 119 včelárov. Tento trend poklesu počtu včelárov pretrváva aj naďalej lebo v roku 2014 evidujeme 110 členov a 1644 rodín včiel.

Nektarodajné a peľodajné dreviny a rastliny

Včely okrem produkcie medu, peľu, propolisu, materskej kašičky, včelieho jedu a vosku sú najefektívnejšími opel'ovačmi poľnohospodárskych plodín v rastlinnej výrobe. I keď na opel'ovaní sa podieľajú aj iné druhy hmyzu (čmeliaky, samotárske včely), ktoré sú tiež výkonne, ale včely medonosné majú tu výhodu, že počas jedného výletu z úľa navštevujú kvety jedného rastlinného druhu, ktoré opel'ujú a dajú sa presunúť aj k plodinám, čím sa zvýši produkcia semien aj plodov.

- Včela za minútu navštívi až 10 kvetov, čo je za 1 deň 3.000 kvetov.
- Včelstvo s 10.000 lietavkami opel'uje denne asi 3 milióny kvetov.
- Včely prinášajú úžitok včelárovi iba z 10 % a poľnohospodárovi z 90 %.

- Včely sú tvorcom ekosystému, rozvoja flóry a fauny.

Význam nektarodajných a peľodajných rastlín medzi včelármi je už dávno rozšírený, preto sa včelári usilujú aj o výsadbu medonosných rastlín. V našich dedinách pri včelniciach včelárov často vidíme vysadené nektarodajné dreviny a kvetiny.

S myšlienkou na výsadbu medonosných drevín a vytvorenie *Parku včelárov* prišli včelári Ing. Ján Hvozda, Peter Kidala, MUDr. Miron Pribula a Vasiľ Ksenik. Myšlienka nedala na seba dlho čakať a už v apríli 1974, pri príležitosti mesiaca lesov, sa s oduševnením pustili spolu s viacerými včelármi – Michalom Hvozdom, Janom Hvizdom, Dr. Janom Čabiňákom a ďalšími do výsadby nektarodajných drevín na trávnatej ploche, ktorá sa nachádzala medzi cintorínom a družstevnou bytovou výstavbou na Nižnom Svidníku. Ing. Ján Hvozda, hlavný inžinier Lesného závodu Svidník, pomáhal zabezpečovať medonosné dreviny nielen do parku vo Svidníku.

Park už 30 rokov zdobí 10 borovic čiernych, ktoré boli donesené z Vyšného Mirošova, 5 jedlí obrovských donesených z Čiernej hory, 16 kusov lipy malolistej zo Svidníka (od letiska), 2 kusy javora klena, 5 kusov jarabiny a 4 kusy brezy z Vyšného Komárnika.

Vďaka iniciatíve Petra Kidalu, vtedajšieho predsedu ZO, úzkej spolupráci Lesného závodu vo Svidníku a Ing. Jana Hvozdu, bolo v roku 1987 včelárom dodaných na výsadbu 1800 kusov líp, ktoré aj dnes ponúkajú včielkam bohato peľu a nektáru.

V roku 1994 výbor ZO, prostredníctvom SZV v Bratislave, zabezpečil včelárom bezplatne viac ako 200 ks peľodajných a nektarodajných drevín, ktoré boli dodané z Kráľovej pri Senci v neskorej jeseni. Vzhľadom k blížiacim sa mrazom ich zazimoval tajomník Štefan Zelizňák vo svojej záhrade a v jarných mesiacoch si ich včelári rozobrali a vysadili v Nižnom Orlíku Antón Pecko, v Šarišskom Štiavniku Ján Baka, vo Svidníku: Michal Kril', Peter Vodila, Michal Mikitka, Ing. Ján Hvozda, Mikuláš Hnat, v Mestisku Milan Miňo, Mária Gajdošová, v Cernine Fedor Krajňak, v Bodružale Dušan Zelizňák, vo Vyšnom Mirošove Jozef Petrisko, Michal Kimák, v Novej Kelči Jozef Džavoronok, v Kurimke Ján Hudák a ďalší. Dnes, po desiatich rokoch od výsadby, je radosť pozerat' sa na dreviny, keď z nich vyletujú včielky s obťažkanými nôžkami peľu či nektáru.

V súčasnom období niektorí včelári pre lepšiu znášku včiel vysievajú Faceliu, ktorá má prekrásnu vôňu a včelám poskytuje bohato nektáru a pre záhradkárov je výdatným zeleným hnojivom. Medzi takých priekopníkov patrí Jozef Džavoronok, ktorý v Novej Kelči pri svojej včelnici vysial viac ako 15 árov Facilie, Štefan Zelizňák 4 áre vo Vyšnom Mirošove a Peter Jurčišin vo Vyšnej Písanej. Vôňa tejto rastliny je výrazná nielen na poli, ale aj v úľoch.

Materská kašička

Niektorí včelári sa zameriavajú nielen na produkciu medu, ale aj na ďalšie veľmi cenné včelie produkty, najmä na peľ, propolis a materskú kašičku.

Materskú kašičku odberali včelári pre farmaceutické účely v rokoch 1979 – 1984 – vid'. tabuľka č. 1:

Rok dodávky	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Hmotnosť v g	916	392	501	412	531	1 200
Hodnota v Kč	12.366,-	5.211,-	6.760,-	5.562,-	7.452,-	16.200,-

Najväčšími dodávateľmi materskej kašičky boli: Peter Kotulič, Ján Slimák, Andrej Jurč, Michal Alexovič, PaedDr. Ján Šimko a ďalší.

O týchto včelároch je napísané aj vo včelárskej kronike, že v rokoch 1979-1984 odovzdali farmaceutickým závodom na ďalšie spracovanie 2.963 g materskej kašičky, celkovo v hodnote 53.551,-Kčs.

Výkup medu – VČELPROD s.r.o.

V dôsledku spoločensko-ekonomických premien v roku 1989 stratila Jednota SD monopolné postavenie pri výkupe medu pre MEDOS Galanta.

V tejto súvislosti bola z iniciatívy včelárov: Petra Vodilu, JUDr. Jana Oleára, Michala Alexoviča, Jana Motyku, Ing. Jana Hvozdu a Jana Žižaka, v roku 1989, zaregistrovaná obchodná organizácia pod názvom VČELPROD s.r.o. so zámerom výkupu medu od včelárov. V konkurenčnom prostredí sa objavili aj ďalšie podnikateľské subjekty s rovnakým podnikateľským zámerom, ktorým VČELPROD s.r.o. po dvoch rokoch existencie podľahol. Po 5-ročnej evidencnej existencii VČELPRODUKTU s.r.o. bola jej činnosť prevedená na podnikateľský subjekt „VOSPOL“, ktorý taktiež neuspel.

Včelári sa snažili svojpomocne rôznymi formami o odbyt vlastného medu. Napr. Peter Vodila si založil samostatnú živnosť ALYDO, ktorú po 4 rokoch zrušil z dôvodu neúnosných poplatkov.

Vzhľadom k tomu, že včelári potrebovali výpomoc v odbyte medu, výbor ZO poveril v roku 1993 Petra Kidalu, člena výboru ZO, výkupom medu, ktorý sa tejto úlohy dobrovoľne ujal a pomáhal s odbytom medu nielen včelárom našej ZO.

V súčasnej dobe včelári predaj medu realizujú podľa zákona predajom z dvora, vzhľadom nato, že ponuková cena výkupcami za med je nízka.

Prehľad výkonu funkcií v ZO SZV Svidník

Prehľad výkonu funkcie predsedov ZO

- 1934 – Dr. P. Hrycišin, okresný sudca – Vyšný Svidník
- 1945 – Ján Pribula, riaditeľ školy vo Vyšnom Orlíku
- 1945 – 1964 Vasil' Choma, stolár Svidník
- 1964 – 1984 Andrej Jurč, náčelník ZNB Svidník
- 1984 – 1987 Andrej Duleba, učiteľ ZŠ Svidník
- 1987 – 1990 Peter Kidala, Mlynárovce
- 1990 – 1991 Peter Vodila, učiteľ – dôchodca Svidník
- 1991 – 2006 Ing. Ján Hvozda, dôchodca Svidník
- 2006 – 2007 Štefan Zelizňák, učiteľ - dôchodca Svidník
- 2007 – 2009 Ján Ksenič, dôchodca Svidník
- 2009 – Milan Miňo, dôchodca Mestisko

Prehľad výkonu funkcie tajomníkov ZO

- 1934 – 1945 Štefan Mykoli, riaditeľ školy Medvedzie –
Ing. Michal Minajev, učiteľ Meštianskej školy Svidník
- 1945 – 1959 Ján Koval'
- 1959 – 1967 Teodor Sklenka, vedúci predajne Svidník
- 1967 – 1969 Andrej Duleba, učiteľ ZŠ Svidník
- 1969 – 1971 Ján Boršč, Svidník
- 1971 – 1983 Vasil' Macko, učiteľ OIŠ Svidník
- 1983 – 1986 Juraj Michalič, odborný majster SOU odevné
Svidník
- 1986 – 1987 Ing. Pavel Kostik, SPP Svidník
- 1987 – 1993 Jozef Durkot, pracovník MURK Svidník
- 1993 - 2006 Štefan Zelizňák, učiteľ – dôchodca Svidník
- 2006 - Mgr. Ján Sabol, učiteľ – dôchodca Svidník

Prehľad výkonu funkcie hospodárov ZO

1934 – 1945 Michal Boňko, riaditeľ Meštianskej školy Svidník
1945 – 1985 Ján Slimák, vedúci text. obchodu Svidník
1985 – 1990 Pavel Hutňan, pracovník banky Svidník
1990 – 1993 Jozef Fejko, pracovník ONV Svidník
1993 – 2003 Peter Vodila, učiteľ – dôchodca Svidník
2003 - 2011 Mária Gajdošová, dôchodkyňa Mestisko
2011 - Zuzana Drotárová, dôchodkyňa Vyšný Orлік

Prehľad výkonu funkcie predsedov kontrolnej a revíznej komisie

Ing. Pavel Kostík, Svidník
Michal Kriľ, učiteľ Svidník
Ing. Jaroslav Alexovič, Svidník
Michal Duleba, Beňadikovce
Juraj Pasnišin, Lodomírová
JUDr. Andrej Kost', Svidník
Helena Veselovská, Svidník

Členovia výboru ZO vo Svidníku v roku 2014

MVDr. Vladimír Čipák, Lodomírová – podpredseda
Zuzana Drotárová, Vyš. Orлік - pokladníčka
Mária Gajdošová, Mestisko - kronikárka
Mikuláš Hnat, Svidník – člen výboru
Jaroslav Jurčišin, Niž. Komarník – člen výboru

Zloženie kontrolnej a revíznej komisie v roku 2014

Predseda: Helena Veselovská, Svidník
Členovia: JUDr. Andrej Kost', Svidník
Michal Duleba, Beňadikovce

Vyznamenání včeláři za aktivnu práci v prospech ZO SZV Svidník

1967	Ján Kuderjavý	Svidník	Diplom
1970	Jozef Friga st.	Svidnička	Diplom
1970	Lukáč Soľanka	Svidnička	Diplom
1971	Andrej Jurč	Svidník	Bronzová plaketa
1972	Demčák	Nižný Mirošov	Bronzová plaketa
1972	Keselica	Nižný Mirošov	Bronzová plaketa
1972	Vasil' Choma	Svidník	Bronzová plaketa
1972	Peter Kotulič	Jurkova Voľa	Bronzová plaketa
1978	Andrej Duleba	Svidník	Bronzová plaketa
1978	Peter Vodila	Svidník	Bronzová plaketa
1988	Peter Vodila	Svidník	Strieborná plaketa
1993	Ing. Ján Hvozda	Svidník	Odznak SZV
1995	Peter Kotulič	Jurkova Voľa	Strieborná plaketa
1995	Ján Slimák	Svidník	Strieborná plaketa
1995	Peter Kidala	Mlynárovce	Strieborná plaketa
1996	Milan Miňo	Mestisko	Odznak SZV
1997	Ing. Ján Hvozda	Svidník	Bronzová plaketa
1998	Peter Vodila	Svidník	Zlatá plaketa
1999	Ing. Ján Hvozda	Svidník	Strieborná plaketa
2000	Michal Mikitka	Svidník	Diplom
2001	Štefan Zelizňák	Svidník	Odznak SZV
2002	Michal Kril'	Svidník	Odznak SZV
2003	Ing. Ján Hvozda	Svidník	Zlatá plaketa
2003	Juraj Michalič	Kapišová	Odznak SZV
2004	Pavel Hutňan	Stropkov	Odznak SZV
2005	Milan Miňo	Mestisko	Bronzová plaketa
2007	Jozef Durkot	Kurimka	Bronzová plaketa
2009	Mária Gajdošová	Mestisko	Bronzová plaketa
2010	JUDr. Andrej Kost	Svidník	Zlatá plaketa
2011	Štefan Zelizňák	Svidník	Zlatá plaketa

Pri životných jubileách 50,60,70,80 rokov výbor na výročných členských schôdzach každý rok venoval členom ZO Pozdravný list za záslušnú, dlhoročnú, aktívnu a obetavú prácu na rozvoji včelárstva.

Zoznam včelárov, ktorí chovali viac ako 20 včelstiev v roku 1994 a 2014

Rok 1994:

1.	Ing. J. Alexovič	Svidník	36
2.	A. Boršovská	Svidník	52
3.	V. Frančák	Korejovce	24
4.	J. Hlivjak	Svidník	40
5.	M. Hnat	Svidník	26
6.	P. Hutňan	Stropkov	25
7.	P. Kidala	Mlynárovce	35
8.	P. Kotulič	Jurkova Voľa	25
9.	J. Kimák	Svidník	24
10.	M. Miňo	Mestisko	40
11.	D. Matkobiš	Mestisko	22
12.	A. Pecko	Nižný Orlík	40
13.	E. Stojak	Mestisko	22
14.	M. Štefanišin	V. Orlík	24
15.	J. Špak	Mlynárovce	22
16.	P. Špak	Rovné	24
17.	M. Varchol	Dubová	30
18.	M. Vinjar	Svidník	37
19.	P. Vodila	Svidník	37
20.	Š. Zelizňák	Svidník	45
21.	J. Žižak	Svidník	21

Rok 2014:

1.	A. Berežná	K. Čierno	34
2.	P. Černický	Svidník	40
3.	Ing. T. Demko	Svidník	100
4.	V. Drotar	V. Orлік	32
5.	M. Duleba	Beňadikovce	26
6.	J. Džavoronok,	Svidník	34
7.	Mgr. M. Fek	Korejovce	40
8.	M. Gajdošová	Mestisko	20
9.	M. Hnat	Svidník	20
10.	P. Jurčišin	Svidník	24
11.	D. Jurčišin	Svidník	25
12.	M. Jurina	Kapišova	21
13.	P. Kolcun	K. Porubka	30
14.	JUDr. A. Kost'	Svidník	25
15.	M. Kost'	Svidník	20
16.	M. Maša	Svidník	25
17.	M. Míkitka	Svidník	33
18.	M. Miňo	Mestisko	70
19.	J. Miškovsky	V. Orлік	42
20.	M. Motyka	Radoma	20
21.	J. Pasnišin,	Svidník	20
22.	P. Podany	Mestisko	20
23.	J. Pšar	Stropkov	20
24.	M. Slimak	Svidník	25
25.	J. Soľanka	Svidníčka	25
26.	E. Stojak	Mestisko	31
27.	Ľ. Suvak	Pstrina	20
28.	PaedDr. J. Šimko	Svidník	40
29.	P. Vodila	Svidník	62
30.	Š. Zelizňák	Svidník	40

**Zoznam včelárov evidovaných v ZO SZV vo Svidníku
v roku 2013/14**

	Bydlisko	Meno a priezvisko	Počet včelstiev	Stanovište včelstiev
1.	Beňadikovce	Michal Duleba	43	
2.		Mikuláš Dutko	5	
3.	Bodružal	Dušan Zelizňák	15	
4.	Cernina	Anna Džoganíková	2	
5.		Emília Harajdová	0	
6.		Fedor Krajňák	10	
7.		Fedor Kukaj	3	
8.		Ján Kvaska	8	
9.		Jozef Pipasik	5	
10.	Cigla	Jozef Štefančík	10	
11.	Dubová	Ján Čan	12	
12.	Hunkovce	Jozef Dzur	8	
13.		Mikulaš Žižak	3	
14.	Krajné Čierno	Anna Berežna	34	
15.		Milan Gunza	5	
16.	Krajná Poľana	Ján Il'kanin	6	
17.		Milan Gerek	10	
18.	Krajná Porubka	Peter Kolcun	6	
19.	Kapišová	Vladislav Goriščak	7	
20.		Michal Jurina	21	
21.		Juraj Michalič	9	
22.		Mgr.Michal Sopoliga	5	
23.		Ján Vanat	2	
24.	Kružľová	Ján Harviš	7	
25.		Pavel Maša	25	
26.	Košice	PhDr.Valentin Feňo	10	Kečkovce
27.	Korejovce	Mgr Marek Fek	40	
28.	Kurimka	Fedor Boris	4	
29.		Jozef Durkot	4	

30.		Miroslav Leňo	4	
31.		Michal Paliga	6	
32.		Mgr. Marcel Prokop	10	
33.		Marcel Stupák	4	
34.	Ladomírová	MVDr. Vladimír Čipak	15	
35.		Vasiľ Gajdula	15	
36.		Juraj Pasnišin	17	
37.		Miron Omaska	19	
38.		JUDr. Ján Oleár	15	
39.	Mestisko	Milan Miňo	55	
40.		Mária Gajdošová	21	
41.		Peter Podaný	11	
42.		Jaroslav Bugeľ	10	
43.		Emil Stoják	28	
44.	Medvedzie	Mgr. Marián Derco	10	
45.	N. Komárnik	Jaroslav Jurčišín	10	
46.		Vasiľ Jurčišín	15	
47.	Nižný Orлік	Paraska Alexovičová	3	
48.		Ján Motyka	0	
49.	Pstriná	Lubomír Suvák	20	
50.	Radoma	František Demjanovič	18	
51.		Michal Motyka	20	
52.	Rovné	Peter Špak	15	
53.	Roztoky	Mária Drimáková	3	
54.	Svidník	Ing. Jaroslav Alexovič	10	Jurková Voľa
55.		Bokša Štefan	6	Bodružal
56.	Svidník	Peter Černický	40	Šariš. Štiavnik
57.		Peter Čurila	10	Duplín
58.		Pavel Čurila	7	
59.		Ing. Tibor Demko	100	
60.		Jozef Džavoronok	32	Nová Kelča

61.		Vladimír Fečko	4	Brusnica
62.		Miroslav Gerek	10	Mlynárovce
63.		Ladislav Golenovský	6	
64.		Jozef Hlivjak	15	
65.		Mikláš Hnat	20	
66.		Juraj Hriž	5	
67.		Ján Hvizd	12	Belejovce
68.		RNDr. Štefan Ivanko	10	
69.		Demeter Jurčišín	25	N. Komarník
70.		Peter Jurčišín	24	Vyšná Písaná
71.		Ján Jurek	8	Kurimka
72.		Gabriela Kačmárová	7	Niž.Hrabovec
73.		Peter Keselica	2	Niž.Mirošov
74.		Miroslav Kost'	20	Dobroslava
75.		JUDr. Andrej Kost	25	Hrabovčák
76.		Michal Kriľ	6	Belejovce
77.		Ján Ksenič	16	
78.		Michal Mikitka	33	Niž. Polianka
79.		Vladimír Ozogár	15	Svidníčka
80.		Ján Pasnišin	20	Nová Polianka
81.		Ľuboslav Pecha	10	
82.		Mgr. Ján Sabol	10	
83.		Miroslav Slimák	25	Šarbov
84.		Viera Sopoligová	3	Belejovce
85.		Ing. Milan Ščerba	5	Havranec
86.		PeaDr. Ján Šimko	40	Duplín
87.		Slavomír Tkáč	10	Mestisko
88.		Andrej Tkáč	6	
89.		Andrej Tyč	3	Rovné
90.		Helena Veselovská	17	Hutka
91.		Peter Vodila	62	Šar. Čierne
92.		Štefan Zelizňák	40	Vyš.Mirošov

93.		Mgr. Vladimír Zelizňák	12	Niž. Jedľová
94.	Stropkov	Jozef Pšar	20	Tisinec
95.		Mgr. Pavel Bobák	6	
96.	Svidnička	Juraj Soľanka	25	
97.		Mária Grocká	8	
98.	Šariš. Štiavnik	Ján Baka	7	
99.		Mgr. Michal Baka	6	
100.		Michal Ivančo	7	
101.	Vagrinec	Stanislav Herman	10	
102.	Vyšná Jedľová	JUDr. Ján Štefanco	6	
103.	V. Komárnik	Vasil' Babej	4	
104.	Vyšný Mirošov	MUDr. Anna Kriľová	10	
105.	Vyšný Orlík	Vasil' Drotár	32	
106.		Zuzana Drotárová	5	
107.		Michal Kost'	2	
108.		Michal Vojtanič	5	
109.		Milan Zavoda	11	
110.		Ján Miškovský	42	Vyšný Orlík
111.				
112.				
113.				
114.				
115.				
116.				
117.				
118.				
119.				
120.				

VČELIE PRODUKTY A ICH HODNOTA

MED – prvotriedna potravina a prirodzený liečebný prostriedok obsahuje: 17-20% vody, 30-38% fruktózy, 26-33% glukózy, 1-10% sacharózy, 0,1-0,6% enzýmov, 0,1% vitamínov (hlavne vitamín C), 0,1% minerálie (draslík, železo, sodík, fosfor, vápnik, síra, horčík), 0,1-0,5% organické kyseliny (pyrohroznová, glukonová, vinná, citrónová, jablčková a ďalšie).

PEĽ - veľmi hodnotný bielkovinový produkt. Jeho zloženie závisí aj od druhu rastlín, ktoré včely navštevujú. Obsahuje cca 20% bielkovín, 2-4% tukov - z toho 45% mastných kyselín, ktorých nedostatok sa považuje za jednu z príčin ekzémov; 24-34% cukrov, 3% kyseliny mliečnej a 3% minerálnych látok – čo je 6-krát viac ako v mede. Prítomné sú i éterické oleje s antibiotickými účinkami a enzýmy. Veľmi významnou súčasťou sú vitamíny – v 100g peľu sa zistilo 9,2 µg thiamínu-B1, 18,5 µg riboflavínu-B2, 5,0 µg pyridoxínu-B6, 200 µg kyseliny nikotínovej – PP, 30-50 µg kyseliny pantoténovej-B5, 3,4-6,8 µg kyseliny listovej, 70-150 µg kyseliny askorbovej – C.

Zo 100 g peľu môžeme získať toľko základných aminokyselín, ako asi z 0,5 kg hovädzieho mäsa alebo zo siedmich vajec.

Pre dospelého človeka stačí 10-20 g peľu denne.

Dennou konzumáciou peľu dosiahneme zlepšenie zdravotného stavu.

Blahodárne účinky peľu sú hlavne pri poruchách pečene, zápale horných dýchacích ciest, arterioskleróze, poruchách trávenia, chudokrvnosti, poruchách krvného obehu, nervových poruchách, vypadávaní vlasov, poruchách kože, zápalu očných spojiviek, poruchách sliznice (hlavne pri nedostatku vitamínov skupiny B) a pri pocite vyčerpanosti.

PROPOLIS - pri tvorbe propolisu včely výlučkami svojich žliaz spracúvajú živice prinesené z rastlinných zdrojov. Obsahuje 50-60% živíc, 17-30% vosku - z toho 6% vosku s vlastnosťami

podobnými rastlinným voskom; 8-10% éterických olejov, 5% peľu a iných nezistených primiešanín.

Príprava propolisového extraktu: naškrabaný propolis mechanicky zbavíme vosku a iných cudzích primiešanín, rozdrvený nasypeme do sklenenej nádoby s hermetickým uzáverom a zalejeme 80% konzumným liehom – na 100 g propolisu použijeme 500 – 800 ml liehu. Obsah nádoby aspoň trikrát denne premiešame potrasením. Po 7-10-ich dňoch sa propolis rozpustí a roztok prefiltrujeme cez viacnásobne zloženú gázu alebo cez filtračný papier. Extrakt uschováame v sklenenej hermeticky uzavretej nádobe na chladnom a tmavom mieste.

Pre vnútorné užívanie sa doporučuje 2-5% koncentrácia – extrakt riedime destilovanou alebo prevarenou vodou – 1 ml extraktu do 200 ml destilovanej vody. Takto pripravenú emulziu užívame dvakrát denne lyžicu asi 1 hodinu pred jedlom.

Príprava propolisovej masti: získaný propolisový extrakt – 10-12 g propolisu necháme v širšej porcelánovej nádobe odparovať. Po odparení prevažného množstva alkoholu pridáme 20 g lanolínu a 68 -70 g vazelíny alebo bravčovej masti a všetko dobre vymiešame. Postihnuté miesto na pokožke potierame tenkou vrstvou dvakrát denne.

MATERSKÁ KAŠIČKA – obsahuje:

- viac ako 17 prvkov minerálnych látok – sodík, draslík, mangán, hliník, arzén, ortuť, bizmut, zinok, železo, kremík, chróm, kobalt, nikel, zlato, vápnik, meď a horčík
- asi 25 rozličných aminokyselín nevyhnutných pre človeka
- látky tukovej povahy – mastné kyseliny, fenoly, glyceridy a steroly, fosfolipidy, vosky a neutrálne tuky
- cukry: pentózu, fruktózu, glukózu a sacharózu
- a je bohatá na všetky vitamíny: B1 (Thiamín), B2 (Riboflavín), B6 (Pyridoxín), B12, PP, E, Kyselina pantoténová, Kyselina listová, Foliová, Biotín, Inozitol, Niacín, Acetylcholin.

VČELÍ JED – používajú včely na obranu svojho produktu a rodu. Je to bezfarebná kvapalina s charakteristickou vôňou

a kyslohorkou chuťou, ktorá na vzduchu ľahko vysychá. Obsahuje: bielkoviny – hlavne melitín, cukry, lipidy, kyseliny, minerálne látky (meď, sodík, vápnik, magnézium, fosfor a síra), enzýmy, aromatické a ľahko unikavé látky a doteraz neurčené látky.

Bodnutie včelou obsahuje 0,085 mg jedu.

VOSK – panenský včelí vosk je bielej alebo svetložltej farby, neskôr mení svoju farbu a tmavne. Je aromatický, bez chuti. 100g včelieho vosku obsahuje 4.096 m.j. vitamínu A, zatiaľ čo v 100g hovädzieho mäsa je len 60 m.j. vitamínu A.

Denná dávka vosku je 6 mg.

Používa sa napríklad na *výrobu štepárskeho vosku*: 6 dielov borovicovej živice, 1,5 diela loja, 1 diel včelieho vosku, 1,5 diela denaturovaného liehu – zmes sa za tepla zmieša, aby bola homogénna.

Rady včelárom a včelárkam

1. Ako si pripraviť cukromedové cesto:

- 20 kg práškového cukru, 5 kg teplého medu, 0,5 l vody
- upozornenie: vodu pridávame postupne, len po troške
- cesto nesmie byť ani riedke, ani suché, musí sa odlepovať od stien nádoby.

2. Ako si pripraviť sirup proti klieštíkovi:

Urobíme si odvar z paliny pravej a z mladých výhonkov borovice lesnej.

Palina pravá sa pestuje v záhradách ako dvojročná rastlina. Zo semien vyrastie ružica a na druhý rok vyrastú stonky. Ak stonky v jari zrežeme, stane sa z nej trvalka. Zbierajú sa stonky pred kvitnutím. Veľmi príjemne vonia. Používa sa aj proti moliam. V ľudovom liečiteľstve sa používa pri žalúdočných problémoch (1g paliny pravej na šálku záparu).

Borovica lesná – zbierajú sa prvé púčiky.

Postup: Palinu pravú a borovicu lesnú pomelieme na mäsovom mlynčeku s veľkým otvorom. Použijeme 50-90 g pomletej paliny

pravej a 50 g borovice lesnej na 10 l vody. Varíme 20 min. a 1 hodinu necháme odstať.

Dávame 35 – 50 ml odvaru na 1 liter sirupu.

Pri konzumovaní sirupu sa odvar dostáva do žalúdka a následne cez krv do hemolymfy včiel, ktorou sa živí klieštik. V dôsledku bylín klieštik odumiera, a včela tak zostáva očistená od varroa.

3. Čo robiť proti vijačke voskovej:

Takmer každému včelárovi vijačka vosková narobila nemalo škody na plástoch so zásobami.

Samička dokáže naložiť až 1 600 vajíčok, dospelý jedinec sa vyvinie v priebehu 140 dní pri teplote 20 °C, ale pri vyššej teplote napr. 27 °C sa doba liahnutia skráti viac ako o polovicu – až na 50 dní a do roka má až osem generácií.

Proti škodcom sa osvedčilo:

- Odparovanie kyseliny octovej
- Požívanie síry – formou sírneho pásika, ktorý sa zapaluje v špeciálnej nádobe
- Doporučuje sa:
- Medzi plásty vkladať listy z levandule alebo z vlašského orecha, ktoré vijačku nemôžu odstrániť, ale ju odpudzujú
- Čistenie úľov, najmä dna od vajíčok vijačky
- Vyváranie starých plástov
- Čistenie skladových priestorov.

4. Ako zrušiť včelstvo s trudokladnou matkou:

Úľ odnesieme do vzdialenosti 5-10 m od pôvodného miesta a vysypeme tam všetky včely z úľa a plástov. Lietavky sa bez problémov vžobrú do susedných úľov, hlavne ak sú nacucané medom. Preto je dôležité umožniť predtým lietavkám prístup k medu.

5. Koľko zásob dať včelám na zimu:

- Včelám, ktoré obsadzujú 8 –10 rámkov dávame 10-12 kg cukru - včely všetko neskonzumujú, ale dobre prežijú zimu
- Včely, ktoré obsadzujú 20 plástov treba dať 12-15 kg cukru, v pomere 2:3 (2 l vody a 3 kg cukru)

- Nezabúdajme ponechať včelám aj staré zásoby medu okrem medovice.

Ako podnecovať a zakrmoval' včelstvá:

- Je dobré cukor rozpustiť
- Na podnecovanie dávame sirup 1:1, na zakrmovanie 2:3
- Možno zakrmoval' aj dvojitou dávkou
- Do sirupu môžeme pridávať prípravky proti nozomovej nákaze, bylinkové čaje, odvar z paliny pravej a borovice, výluh z cesnaku alebo kyselinu mravčiu
- Ak máme cukor hrubozrný, nemusíme ho rozpúšťať
- Včely by sa nemali v krmidle topiť
- Je dôležité, aby sa ku krmidlu dostalo čo najviac včiel
- Dbať, aby cukor neskvasil.

6. Čím zmiernime bolesť z včelieho žihadla:

- Kolieskom cibule, zemiaka, kúskom jablka
- Vlhkou hlinou
- Pri vyberaní žihadla dbať na to, aby sme žihadlo len zľahka vyškrabli a nevytlačili tak z neho zbytok včelieho jedu do tela.
- Na pomoc alergikom môžu poslúžiť Dithiaden, Bromadryl, Prothidryl, Medrín alebo injekcia Ephedrin, Tavegyl, Prothazin.

7. Ako si pripraviť dobré pečivo z medu:

a) ANGLICKÉ PEČIVO S OVSENÝMI VLOČKAMI pre veľkých i malých

Potrebujeme: tuk Hera, prírodný (hnedý) cukor, med, soľ, ovsené vločky, lieskové alebo vlašské orechy.

Postup: Na veľkej panvici rozpustíme 200 g tuku Hera, 120 g prírodného cukru a 4 lyžice medu. K tomu pridáme 1/4 kávovej lyžičky soli, dôkladne premiešame na miernom ohni a odstavíme. Pridáme 400 g ovsených vločiek a dobre premiešame. Hmotu vylejeme na obdĺžnikový plech (najlepšie s rozmermi 29 x 43 cm) asi do výšky 1 cm a uhladíme. Pečieme 10 – 15 minút na strednom stupni (180 °C) uprostred predhriatej rúry. Potom necháme krátko vychladnúť, ale ešte teplé krájame na štvorcové kúsky.

Varianta: k ovseným vločkám pridáme 125 g nahrubo nasekaných lieskových alebo vlašským orechov. Namiesto prírodného cukru môžeme použiť kryštálový cukor.

b) PLACIČKY Z OVSEŇÝCH VLOČIEK

Potrebuje: 1 l ovsených vločiek, 10 dkg kryštálového cukru alebo 5 dkg cukru a 5 dkg medu (resp. medu podľa chuti), 20 dkg Hery alebo masla, 2 vajička, oriešky.

Postup: Do rozpusteného tuku zamiešame ovsené vločky, med, cukor, vajička, pridáme oriešky a hrozienka podľa chuti. Všetko dobre vymiešame a vysypeme na bohato vymastený a múkou vysýpaný plech. Rozhrnieme a dobre pritlačíme. Pečieme do zlatistá. Po upečení ešte za horúca nakrájame štvorčky (ak sú studené, tak sa pri krájaní lámu).

Varianta: do zmesi môžeme pridať za lyžicu hladkej múky, aby placičky lepšie držali pokope. Cukor môžeme z väčšej časti nahradiť medom. Výborné sú ochutené aj so sezamovými či slnečnicovými semiačkami, mandľovými či kokosovými plátkami. Ani primiešaním kandenzovaného ovocia nič nepokazíme.

Dobrá chuť.

Včelárske kuriozity

Ako hľadať včely v lese – rozprával dlhoročný včelár Jozef Friga (nebohý) zo Svidničky.

Prvý spôsob: Položiť nádobu s medom na okraj lesa. Vôňa medu priláka včely, ktoré sadajú na med a keď sa nasýtia, odlietajú smerom ku svojmu hniezdu. Podľa smeru odletu sa hľadá včely.

Druhý spôsob: Chodiť po lese s cievkou – trúbkou naplnenou medom, za ktorým idú včely. Keď sa do otvoru cievky nahromadia včely, cievku prstom uzavrieme, a keď sa včely medu nasajú, potom ich po jednej vypúšťame z cievky a ideme v smere jej letu. Ak sa nám stratí z dohľadu, vypúšťame ďalšiu a ďalšiu, až kým neprídeme ku včelíemu hniezdu. Tak hľadáme včely v lese.

Ján Lakata (nebohý) zo Svidníka rozprával príhodu ***o včele a poľovníkovi:***

Sedel krásny vták na vysokej čerešni. Popod čerešňu išiel poľovník s puškou na pleci. Zbadal tohoto krásneho vtáka a chcel ho zastreliť. Zdvihol pušku z pleca a začal mieriť na vtáka. Keď sa postavil, že bude strieľať, v tom okamihu mu sadal včela na ruku. Poľovník sa zľakol, a keď chcel z ruky včelu odohnať, ona ho štipla. Potom už poľovník zabudol na krásneho vtáka, ktorého včela takto zachránila od istej smrti.

Jozef Hlivjak z Beňadikoviec hovoril príhodu – ***Ako včely zachránili vojaka:***

V druhej svetovej vojne odzbrojili Nemci slovenských vojakov – bolo to pod Duklou koncom augusta 1944. Časť vojakov Nemci zajali a časť sa rozutekala. Ukrývali sa po lesoch i dedinách. V Beňadikovciach Nemci zbadali takéhoto vojaka a chceli ho chytiť. Začali ho naháňať a on zahol do dvora, kde boli na podstienke včely. Hodil sa on za úle a tam tichučko ležal. Nemci behali, švandrekujúc po všetkých zákutiach dvora, ale za úle sa neopovážili pozrieť. Včeličky vtedy lietali húfom, lebo bol pekný slnečný deň a tak zachránili vojaka.

Zapísal Andrej Duleba, Svidník

Včely a folklór

Okrem historickej dokumentácie je pozbieraný aj folkloristický materiál, ktorý bezprostredne súvisí s včelárskou ľudovou tradíciou, ľudovými zvyklosťami a je dobrým pomocným materiálom pre dokladovanie histórie včelárskej práce pod *Makovicou*.

Naši slovanskí predkovia ešte za pohanských čias pred tisíc rokmi poznali chov včiel a považovali to za dôležité hospodárske odvetvie. O tom nás presvedčajú aj niektoré povere, zvyky a tradície nášho ľudu. Tieto tradície došli až do našich čias ústnym podaním ako piesne, príslovia, porekadlá, vinše či anekdoty. Tak sa zachovali ako archaický element kultúry nášho ľudu. Okrem toho, že táto ľudová slovesná tvorba, tvorená hlavne včelármi a včelárkami, má hlboký logický zmysel a má aj peknú *zpoetizovanú formu*.

Povere motivované včelárskou tematikou sú rozšírené široko-d'aleko, napríklad: Na Vianoce skoro v každej dedine, v každom domku na Štedrý večer (Svjatý večur) gazdina pred sviatočnou večerou podáva na malom tanieri teplou vodou rozpustený med a každý z prítomných si do neho omočí kúsok chleba a zje, aby v dome nebola zveda a aby po celý rok sa hovorili iba slová sladké ako med.

V Ladomírovej na Štedrý večer mamičky prstom namočeným v mede robili na čele dievkam krížiky a pritom odriekavali: „*Žeby ťa tak chlopci mali rady, jak pčoly mid.*“ a mládencom robili tiež to isté, pričom hovorili: „*Žeby na ťa lipily sja divčata, jak pčolky na mid.*“

V Rovnom bola obyčaj, nechodiť na Andreja tam, kde mali včely:

*Na Andrija neid' do domu toho,
de majut uliv mnoho,
de majut pčoly svoji,
bo nebudut' tam roji.*

V Roztokách na svadbe pred čepením mladuče dávali do úst lyžičku s medom, aby sa nevadila so svokrou a hovorila len sladké slová.

V Beňadikovciach pri rojení včiel sadali na zem, že vraj *potom i roj sadne na zem*.

V Bokši pri rojení bili palicou po starom hrnci, že vraj včely budú myslieť, že hrmí, že bude dážď a že vrátia sa do úľa.

Vo Svidníčke na svadbe mladuče vplietali do venca halúzky zo stromu, na ktorý často sadávali roje včiel, aby nevesta bola bohatá a mala mnoho potomkov.

V Mlynárovciah verili, že pes, ktorý dostane med, nikomu neublíži.

Včelárske príslovia a porekadlá vznikali súčasne s rozvojom včelárstva tak, ako povere. Používali sa pri dennej rozhovorovej praxi ako ostatná drobná prozová slovesnosť, napríklad: „*Rij, što sja v maji vyrojit', viz sina stojit', ale piznišij rij možeš vyšmaryty na hnij.*“

alebo: „*V medi i moloku je bohato liku.*“, „*Zima bez ledu, jak kaša bez medu.*“, „*Lude radijut litu a pčoly kvitu.*“, „*Stratylo sja tel'a, jak žydiv hornec z medom.*“, „*Hoduj pčoly do Jána (6.7.), zrobjat' z tebe pana.*“, „*Studenyj juň, porožnij ul.*“, „*Bez matky pčoloňky, starčeny ditoňky.*“, „*Čhto mat pčoly, mat mid, čhto mat dity, mat smrid.*“, „*Pčoly tišať sja kvitu a hospodár litu.*“ atď.

Rôzne porovnania v hovorovej reči sa týkajú včelej práce a jej produktov – „*Žnyvare na pole a pčoly z poľa.*“, „*Solodkyj jak mid, mjahkyj jak visk.*“, „*Cuker solodkyj, med solodšyj a son najsolodšyj.*“, „*Usilovnyj jak pčola.*“, „*Pčola z božoho čola a osa z čortovoho nosa,*“, „*I moloka veľo škodyť a medu tež.*“, „*Tak sja tvaryš, jak by ti pčoly vtekly.*“, „*Ditočky jak pčoločky.*“, „*Pčoly to dity Sonca.*“ atď.

Včelárska tematika je obsiahnutá aj ľudových piesňach:

*Jak sobi zaspivam ,
holosom povedu,
chlopci do ňa lipnut,
jak pčolky do medu.*

(spievali vo Vyšnom Orlíku)

*Ej, Janičku, Janičku.
Ej, što ti je na ličku?
Vkusyla ňa pčolka,
Ej, v zelenim hajičku.*

(zapísané v Beňadikovciach)

*Janičku, Janičku,
voz našu Haničku,
dasť ti otec volky,
korovu i pčolky.*

*Volky budú oraty,
korovy dojity,
pčolky budú sa ti,
po sadi rojity.*

(Zapísané v Ladomírovej)

*Oj išly my išly, to snohim to ledom,
Dajte vy nam dajte, palinočky z medom.*

*Iši sja nam iši, pčoly nerojily,
Žeby my vam, žeby, palinku medyli.*

(Zapísané v Hrabočiku ako svadobná pieseň)

Z Vianočných koled:

*Vinčuju vam vinčuju,
Na šťast'a, zdravia,
Žeby sja vam korovy dojily,
A pčoly rojily, rojily.*

*My prynesly vam kol'adu,
A vy gazdo dajte medu,
Bo jak nam nedate,
Ta nas pohnivate.*

(Zapísané v Soboši)

Anekdoty s včelárskou tematikou:

Chvalyl sja pčolar susidovi, že toho roku je spokojnyj zo svojimi pčolami.

- *A, što – zviduje sja susid – dobri znašaly, bylo veľo medu?*
- *Ta ni – povidať pčolar – svekru dobri poščipaly.*

(Zapísané vo Vagrinci)

Pryšol kum do domu, že bude vyberaty mid. Všetko sobi pryhotovyl, što ku vyberaňu trba. Otvoryl mednyk a medu tam nit. No i dumat sobi, što teper robyty? Pišov do kuma i zviduje sja:

- *Što vy kume robyte, že vašy pčoly medu prynesly a moji neprynesly?*
- *Ta, kume, znate, že všetko potrebuje svoje. I pčoly potrebujut' svoje. Ja davam pčolam rum, keď choču, žeby prynesly medu. A vy, kume, što davate?*
- *Ja rum nedavam...*

Pryšou kum do domu, rozpustyv u vodi dva kila cukru i vľav do toho deco rumu. Pčoly jak vybraly totu davku, litaly, ale ne tak jak druhyj raz. Opjanyly – litaly i padaly na zemľu, stvaly i znova padaly. Jak kum vidiv toto čudo, pišov do kuma skaržyty sja, že nedobri poradyv mu. A kum, žeby plano neobstav, povidať:

- *Ta vy, kume, musili nedobri zrobyty. Ta tiko vy toho rumu daly?*
- *Na dva kila cukru deco rumu.*
- *Oj, ta to nefajno. Vy, kume, maly pčoly porachuvaty, a na desjaťtisjač pčil, treba daty lem štamperlyk rumu. Pčoly by sa neopyly, dobri by robyly i prynesly by vam medu.*
- *Ta ja vam, kume, d'akuju za vašu radu. Vy rachujte svoji pčoly dále, a ja jich rachuvaty nebudu. Nechoču ani pčoly, ani medu.*

(Zapísané od Petra Vodily, Miroľa)

Slovania zvykli host'ov vítat' soľou a chlebom, ale ako hlavný znak slovanskej pohostinnosti bol med a z neho vyrábaný nápoj medovina.

Zapísal Andrej Duleba, Svidník

Použitá literatúra

1. Čavojský, V. a kol.: Včelárstvo. Bratislava, Príroda 1981
2. Čižmárik, J.: Osobnosti apidológie I. Bratislava, ALEXANDRA 2003
3. Duleba, A. a kol.: Kronika ZO SZV Svidník 1985-2004
4. Duleba, A. a kol.: Fotoalbum ZO SZV Svidník 1985-2004
5. Hano, P.: Med – zdroj zdravia a sily. SZSD Bratislava, Nitra
6. Kahounová, E.: Včelárstvo. In: Horenronie. Kultúra a spôsob života ľudu. Bratislava, SAV 1969
7. Križan, V.: Včelárska technika. Bratislava, SPN 1969
8. Mačička, M. a kol.: Jubileum včelárskej školy. APICENTRUM, Liptovský Hrádok 2002
9. Mačička, M. a kol.: Včelárstvo pri vstupe Slovenska do Európskej únie. Liptovský Hrádok, APICENTRUM 2002
10. Novacký, K.: Kalendár Slovenských včelárov na rok 1935. KÚSV, Bratislava 1934
11. Odborné včelařské překlady. Praha, Český svaz včelařů 2003
12. СТАВРОВСЬКИЙ, О.: СЛОВАЦЬКО – ПОЛЬСЬКО – УКРАЇНСЬКЕ ПРИКОРДОННЯ до 18. століття. Prešov, SPN 1967
13. Brožúra vydana ZO SZV vo Svidníku k 70 výročiu založenia organizácie

K vydaniu publikácie prispeli sponzori:

Ing. Miron MIKITA - poslanec MZ Svidník

Mária Gajdošová - Mestisko 36

DREVOKAPITAL, s.r.o. - Svidník

LESPRODUKT, s.r.o. - Mukovce 8

Andrej TYČ, Oprava hodín, ZLATO-ORIENT-HODINY, Svidník

ALNA - A, železiarstvo, kuchynské potreby, bicykle
Tel./fax: 054/752 11 26, 752 14 20

DRUŽSTVO ROVNOSŤ - Mestisko

VÝBOR ZO SZV - Svidník